

ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

1. İSTANBUL ÇALIŞTAYI A. EĞİTİMCİLERİN EĞİTİMİ

A 1 - Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuklara Eğitim Verecek Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

Eğitim, bilindiği gibi insan hayatını yönlendiren en temel unsurdur. Hepimizin hayatında çok büyük önem taşıyan, hatta hayatımızı derinden etkilediğini düşündüğümüz en az bir öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenler, eğitim kazanımlarını öğrencilerine kazandırmayı yaşam amacı olarak seçmiş bireylerdir. Bu hedeflerine ulaşabilmek için öğrencilerin niteliklerinden bağımsız, öğretmenlerin temel bazı özelliklere sahip olması şarttır. Ancak söz konusu olan özel eğitim ve özel öğrenciler olduğunda öğretmenlerin temel niteliklerinin yanı sıra farklı bazı özelliklere de sahip olmaları aranan öğretmen olmalarını belirleyen en temel özellik haline gelir.

"Üstün zekalı öğrencilerin öğretmenleri de üstün zekalı mı olmalıdır?" sorusu gündeme geldiğinde en başta üstün zekanın tanımlanması gerekmektedir. Sak'ın (2010) da belirttiği gibi, eğer üstün zeka, üstün genel zihinsel potansiyel olarak algılanıyorsa, üstün zekalı öğrencilerin öğretmenleri de üstün zekalı olmalıdır. Oysa eğer üstün zeka farklı yetenek alanlarında üstünlük olarak algılanıyorsa, üstün zekalı öğrencilerin öğretmenlerinin de üstün zekalı olmalarına gerek yoktur. Ancak öğretim verdikleri alanlarda uzman düzeyinde yeteneğe sahip olmaları gereklidir. Böylece üstün zekalı öğrencilerinin sorularını daha iyi yanıtlayabilir, bilmedikleri konularda da nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini bilirler.

Lewis'in (1982) araştırmasına göre üstün zekalı öğrenciler, öğretmenlerinde bulunması gerektiğini düşündüğü özellikleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- * Öğrencileri gibi hissetmeli, onlar gibi olmalı (empati özelliği).
- * Normal öğretmenlerden farklı, daha yetenekli ve daha zengin bir hayal gücüne sahip olmalı.
- * Neyi öğreteceğinden çok, öğretecekleri konular hakkında nasıl düşünüleceğini öğretmeli.

Alanda uzman akademisyenlerin, üstün zekalı öğrencilerle bir fiil çalışmakta olan BİLSEM, Beyazıt Ford Otosan ve özel okul öğretmenlerinin, müdürlerin, üstün zekalı öğrencilerin ve velilerinin katılmış olduğu Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştay'ında bu öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili yapılmış olan toplantıdaki görüşler 4 temel başlık altında özetlenmiştir. Bunlar; a) Üstün zekalı öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin seçim süreçleri, b) yetiştirilmeleri, c) bu alanda çalışacak öğretmenlerinin eğitim kalitelerini arttırmaya yönelik öneriler ve d) istihdamları başlıkları altında ele alınmıştır.

a) Üstün zekalı öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin seçimi ile ilgili öneriler:

- Daha lisede okuyan öğrencilerin bu alanla tanıştırılması ve bu alanda öğretmenlik yapmalarının **özendirilmesi**, bu alanda öğretmenlik yapacak kişilerin daha sağlıklı bir şekilde seçilmesini sağlayabilir. Bu bağlamda, devlet politikasının bu yönde şekillenmesi, ilgili bölümün puanlarını yükselterek gerçekten bu alan ilgi duyan ve potansiyeli olan kişilerin seçilmesini sağlayabilir.
- Öğrencilerin üstün zekalı öğrencilere duyarlılıkların artırılarak, lisans programlarına gelmeleri için **lise döneminde de dersler** konulmalıdır.
- Yüksek lisans ve doktora programları sınırlı olduğundan, bu öğrencilere öğretmenlik yapacak öğretmen adaylarının eğitimleri **lisans** düzeyinde başlatılmalıdır.
- ÖSYM'nin sınavı dışında kişilik testi, genel yetenek sınavı gibi aşamalar zorunlu tutulabilir. Sevgi, ilgi, kabiliyet, yeterlilik açısından üstün zekalı öğrencilerin öğretmenlerinin seçiminde beden eğitimi yüksek okullarına ya da subay okullarına öğrenci alınırken **özel yetenek sınavı** yapıldığı gibi gerçekten ilgili ve bu yönde ilgili kişileri ön bir testten geçirerek sınav öncesi bir seçime gidilebilir. Birden fazla, değişik yetilerinin ölçülebileceği farklı bir seçim yapılabilir. Bunun yanı sıra lisans programına giriş sınavı test yerine **yazılı** olabilir.
- Lisans programına alınacak öğrencilerin YGS 6 ile değil **sayısal ağırlıklı bir puanla girmeleri** daha uygun olacağı düşünülmektedir. Farklılaştırılmış eğitim yapılması durumunda üstün zekalı öğrencilerin öğretmenlerinin o yaş grubunun çok üzerinde bilgi ve beceriye sahip olması zorunludur. Üstün zekalı öğretmenliği bölümüne alınan öğrencilerin bir kısmı meslek liselerinden hiçbir sayısal ders görmemiş olarak gelmektedirler ve sayısal derslere hakim olmakta zorlanmaktadırlar.
- Başka branşlarda öğretmenlik yapmakta olan öğretmen adayları, adaylık sürecinde **özel eğitim konularından sorumlu tutulmalı**, üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili konular dahil edilmeli.

b) Üstün zekalı öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirilmeleri için öneriler:

i) Aday öğretmenler için:

- Özel eğitim alanında ön lisans programından lisansa **dikey geçişin** sağlanarak öğretmen yetiştirilmesi tedbirinin alınması sağlanmalıdır.
- Örgün eğitime baktığımızda öğretmenlerin genel olarak üstün zekalı öğrencilerle ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarını görüyoruz. Eğitim fakültelerinde dört yıllık lisans döneminin **en az bir dönemi özel eğitime ayrılmalıdır**. Lisans düzeyinde üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenliğini yürütebilecek öğretmenler tespit edilmeli ve bu süreçte bu öğrencilerin özellikleri, eğitilmesi, yönlendirilmesi konusunda eğitilmelidirler.
- Üstün zekalı öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için öğretmen adaylarının **birden fazla alanda uzmanlık** sahibi yetiştirilmeleri faydalı olabilir.
- Öğretmenler üstün zekalı öğrencilerle **yaratıcılık** gibi alanlarda çalışmadan önce kendileri de bu konuda eğitilmelidir.
- Öğretmenler öğrencilerin **yeteneği keşfedebilecek**, yönlendirecek düzeyde yetiştirilmelidir
- **Okul aile işbirliği** ve **iletişim becerileri** teknikleri öğretilmelidir.
- Öğretmen öğrenci ile geliştirdiği ilişkide üstün zekalı öğrencinin **duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliğe** sahip olmalıdır.

- Müzelerde eğitim verilebilecek şekilde düzenlemeler yapılmalı ve öğretmen de **müze eğitimi** adı altında ders almalıdır.
- Geziler, alan gezileri, **organizasyon yapma ve planlama becerisini**, yaratıcılığı, düşünme becerilerini geliştirebilecek düzeyde eğitimler almalıdır
- Öğretmen "**eylem araştırmacısı**" olmalı. Bir yandan eğitim verirken bir yandan da yaptığı uygulamaların, ne ölçüde faydalı olduğunu değerlendirebilecek düzeyde yetiştirilmelidir.
- **Proje yönetimi** konusunda eğitilmelidir.
- **Bilgisayar programları** ve yenilikleri konusunda sürekli eğitim almalıdır.
- Yurt dışı gezilerle **genel kültürüne** katkı sağlanmalıdır.
- Sorunlar karşısında yılmayacak, **çözüm üretebilecek**, teknolojiyi çok iyi kullanabilecek şekilde tarihini, kültürünü iyi bilecek ve sahip çıkıp geliştirebilecek şekilde yetiştirilmelidir.
- **Mizah duygusu gelişmiş** olmalıdır.

ii) Mevcut öğretmenler için:

- Öğretmen açığını gidermek üzere acil tedbir olarak görevlendirme şeklinde öğretmenin derse sokulması yarardan daha çok zarar vermektedir. Üstün zekalı ve yetenekli çocukla **deneyimi olan** öğretmenler derse girmelidir.
- Mevcut öğretmenlerin, hangi branştan mezun olursa olsun, bu öğrencilerin özelliklerini bilerek, gerekli eğitimsel ve öğretimsel tedbirleri alabilecek düzeyde yetiştirilmeleri, bu alanda **yüksek lisans, ve doktora programlarına** yönlendirilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Mevcut öğretmenlerin kendilerini bu alanda geliştirebilmeleri için Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili üniversiteler arasında protokoller imzalanarak **sertifika programlarının** açılmasının gerekliliği düşünülmelidir.
- Lisans düzeyindeki eğitimler, ve farklı konularda uzmanlaşma **hizmet içi eğitimlerle** öğretmen olunduktan sonra da devam ettirilmelidir.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin aday öğretmenleri ve halihazırda çalışan öğretmenler özel eğitimin getirdiği zorlayıcılık ve sıkıntılardan dolayı zaman zaman **psikolojik testlere tabi tutulmalı** ve desteklenmelidir.
- Eğitim fakültesi **sınıf öğretmenliği** bölümü ve diğer bölümlerde 3. Sınıfın bitiminde bir sınavla seçilen öğretmenlere 4. yıl ve 5. yıl bu alanda eğitim verilmelidir.
- Üstün yetenekli öğrencilerin akademik eğitimleri kadar sosyal-duygusal gelişimlerinin de önemli olduğu göz önünde bulundurularak bu öğrencilerin **rehber öğretmeni** olacak kişilerin de lisansüstü eğitimi almaları zorunlu tutulabileceği gibi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinin ders programları yeniden gözden geçirilerek bu konuda derinlemesine eğitimin verilmesi sağlanabilir ya da seçmeli dersler konularak arzu edenlerin bu dersleri alarak bu alanda ilerleme yolu açılabilir.

c) Bu alanda çalışacak öğretmenlerinin eğitim kalitelerini arttırmaya yönelik öneriler:

- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmen adaylarına konuyla ilgili **bitirme tezi zorunluluğu** getirilmelidir.
- Öğretmenler **çift ana dala** yönlendirilmeli.
- Uygulama halindeki kurumlarda **staj yapmaları** sağlanmalıdır.
- Öğretmen en az bir **yabancı dili bilecek** ve diğer ülkelerdeki çalışmalarını takip edebilecek düzeyde yetiştirilmelidir.

- **Yurt dışında yüksek lisans** kolaylığı getirilmelidir.
- Bu konuyla ilgili uzman bir öğretmen 5 kişilik bir gruba **danışmanlık** yapabilir.
- Yeni mezun olmuş öğretmenler deneyimli öğretmenlerle **işbirliği** içerisinde çalışmalıdır.
- Üstün zekalı çocukların öğretmenlerinin **genel kültürleri yüksek** olmalıdır. Her türlü sanat dalı, sinema, tiyatro, konser, sergi, konferans, kurs, eğitim, kültür gezilerine katılımları desteklenmeli, iyi bir medya okuru olmaları, çeşitli dergilere abone olmaları, düzenli kitap okumaları konusunda teşvik edilmelidirler.
- Hali hazırda eğitim-öğretime devam eden Üstün Zekalı Öğretmenliği lisans programı İlköğretim birinci kademesi için sınıf öğretmeni yetiştirmektedir. İlköğretim ikinci kademe ve ortaöğretimde bu öğrencilerin farklılaştırılmış eğitimlerinin devam edebilmesi için bu **kademelere yönelik branş öğretmenlerinin de üstün zekalı çocukların eğitimleri konusunda farklı bir eğitim almaları gerekmektedir. Bu eğitim** lisansüstü eğitim, dört yıllık branş eğitimi sonrası üstün zekalı öğretmenliği lisans eğitimi zorunluluğu şeklinde olabilir.
- Öğretmen **paylaşım portalları** oluşturularak bireysel ve kurumsal gelişimi destekleme fırsatları yaratılmalı.
- Üstün yetenekli öğretmeni yetiştirecek öğretim kadrosu mevcut değildir ve çözüm önerisi olarak **FARABI ve ERASMUS** programlarındaki öğretim üyesi değişimi üstün zekalı eğitim programları arasında da olmalıdır.

d) istihdam:

- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin bugün var oldukları bilinen bir gerçektir ancak onları yetiştirecek öğretmen açığı vardır ve hızla bu açığın giderilmesi gerekmektedir. Okullarda istihdamın bu yönde yapılabilmesi için **acil kadrolar açılmalıdır** ve üstün zekalı öğrencilerin öğretmenlerinin nasıl bir sistem içinde çalışacakları ve atanmaları yönetmeliklerle belirlenmelidir. BİLSEM'de kısmi zamanlı çalışan öğretmenler de açığı gidermek adına 2'şer aylık 3 yıllık eğitimlerle yetiştirilmelidir.
- Her mahallede **bir pilot okul oluşturulabilir**. Bu pilot okullara üstün zekalı eğitim bölümünden mezun öğrenciler atanabilir. Okullar üstün zekalı öğrencilerin ihtiyaçlarını giderebilecek şekilde düzenlenmelidir.

A 2 - Temel Öğretmen Nitelikleri ve Becerileri

Eğitimi bir sistem olarak düşündüğümüzde en önemli girdilerinden bir tanesinin de öğretmen olduğu kaçınılmazdır. Bu yüzden eğitimde öğretmenin seçimi, eğitimi ve sahip olması gereken özellikler çok önemlidir. Özellikle öğretmenlerin sahip olduğu özelliklerin öğrencilerin akademik başarıları ve tutumlarını doğrudan etkilediğini ortaya koyan çalışmalardan (Gibson & Dembo, 1984; Tschannen-Moran ve diğ., 1998) sonra öğretmenlerin sahip olduğu kişisel özellikler, yeterlik duyguları (alan ve kişiye özgü), pedagojik formasyon ve eğitim sürecine yönelik (Strateji yöntem, teknik belirleme, sınıf yönetimi, materyal geliştirme vb.) bilgi ve becerileri ön plana çıkmıştır.

Alandan akademisyenlerin; BİLSEM yönetici, öğretmen ve öğrencilerinin; Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu yönetim, öğretmen ve öğrencilerinin; sivil toplum örgütlerinin ve velilerin katılımı ile gerçekleşen Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştay'ında "Temel Öğretmen Nitelikleri" başlığı altında genel olarak "Öğretmenin Kişilik Özellikleri", "Alana Özgü Bilgiler ve Bunların Geliştirilmesi",

“Üst Düzey Düşünme Becerilerine Sahip olma”, “Etkili Strateji, Yöntem ve Teknikleri Bilme ve Kullanma”, “Formasyon Bilgisi ve Sınıf Yönetimi” başlıkları bulunmaktadır.

- a) **Öğretmenlerin Temel olarak sahip olması gereken kişilik özellikleri ile ilgili öneriler:**
- Özellikle kendini geliştirmeye dönük olarak meraklı, araştırmacı, empatik ve lider ruhlu olmalıdır.
 - Öğrencilerine de güven verebilmesi açısından özgüveni, öz yeterliği yüksek, tutarlı ve kendi ile barışık olmalıdır.
 - Yenilikleri takip edebilen ve bu yenilikleri uyarlayabilen olmalıdır.
 - Özünde insan sevgisi ile birlikte öğrencilerini seven ve temel iletişim becerilerine sahip, hayata pozitif bakan bireyler olmalıdır.
 - Ahlaki değerlere saygı gösteren, sabırlı ve bununla birlikte hoşgörülü ve saygılı olabilmelidir.
 - Toplumsal sorumluluk projelerine gönüllü katılabilmelidir ve öğrencilerine rol model olmalıdır.
 - Öz bakım becerilerine özen göstermeli ve en az sınıf içerisinde olduğu kadar sınıf dışarısında da öğrencileri ile etkileşim içerisinde olmalıdır.
 - Mizah duygusu gelişmiş olmalıdır.
 - Son olarak yukarıda belirtilen özelliklere sahip öğretmenler seçilmelidir.
- b) **Alana Özgü Bilgiler ve Bunların Geliştirilmesi ile ilgili önerilere bakıldığında:**
- Üst düzey akademik bilgiye sahip olmalı ve öğrenciye sahip olduğu bilgiyi aktarabilmelidir.
 - Çocuklara hayatta kullanabilecekleri bilgi ve deneyimleri edinmelerini sağlamalıdır.
 - Kendi alanı ile ilgili yeterliliğe sahip olmalı ve kendini geliştirebilmek için üniversitelerden ders alabilmelidir.
- c) **Üst Düzey Düşünme becerilerine sahip olma noktasındaki öneriler:**
- Evrensel düşünmeye sahip olmalı, hem milli hem de evrensel özellikleri aynı anda barındırmalıdır.
 - Yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi kendi kullanmakla birlikte öğrencilerine de kullanmaları adına rehberlik etmelidir.
 - Sorunları analiz edebilmeli ve etkili çözüm önerileri sunabilmelidir.
 - “Neden öğretiyorum?”u sorgulamalı, öz eleştiride bulunabilmelidir.
- d) **Etkili Strateji, Yöntem ve Teknikleri bilme ve Kullanma alt başlığı ile ilgili önerilerde ise:**
- Bireysel farklılıkları fark edebilmeli ve öğretimi bireysel farklılıklara göre planlamalıdır.
 - Çoklu zeka, işbirlikçi öğrenme gibi modelleri kullanabilmekle birlikte yurtdışında uygulanan farklı modelleri de kendi öğretim ortamına uyarlayabilmelidir
 - Farklı öğretim ve öğrenme strateji, yöntem ve tekniklerini bilgisine sahip olmalı ve uygulayabilmelidir.
 - Drama, oyun ve tiyatro gibi tekniklerle eğlenerek öğrenmeyi sağlayabilmelidir.
 - Öğrenci merkezli öğretim ortamı sağlayan ve özellikle tartışma ortamları ile bu sistemi desteklemelidir.
 - Program ve materyal geliştirme noktasında mutlaka eğitim almış olmalıdır.
 - Farklılaştırma tekniklerine yönelik bilgilere sahip olmalıdır.

e) **Formasyon Bilgisi ve Sınıf Yönetimi**

- Öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun öğrenme öğeleri seçebilecek düzeyde pedagojik formasyona sahip olmalıdır.
- Öğretmen ve öğrenci arasındaki dengeyi açık ve etkili iletişim becerileri ile sağlayabilmelidir.
- Sınıf içerisinde adil olabilmelidir.
- Anadili etkin, anlaşılır bir şekilde kullanabilmelidir.

A 3 – Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Sahip Olması Gereken Özellikler

Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitiminde öğretmen çok önemli bir ayaktır ve asla görmezden gelinemez. Üstün zekalı öğrencilerin gerek kişilik, gerekse zihinsel farklılıklarından doğan ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalitede ve nitelikte öğretmenlerin yetiştirilmesi, üzerinde titizlikle çalışılması gereken bir konudur. Üstün zekalı yetişkinler, yaşamları boyunca unutamadıkları öğretmenleri anlatırken, hayatlarına yön vermelerinde onlara yardımcı olan ve farklılıklarını diğerlerine fark ettiren öğretmenleri işaret etmişlerdir (Sak, 2010). Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler diğer öğrencilere göre öğretmenlerinin tutumlarından daha fazla etkilenebilmektedirler. Bu öğrencilerin öğretmenlerinin, tüm iyi öğretmenlerin sahip oldukları niteliklere sahip olmalarının yanında branşlarında uzmanlaşmış, üstün zekalıların özellikleri, bu öğrencilerin eğitiminde kullanılan modeller, stratejiler, yöntemler ve teknikler hakkında derin bilgiye de sahip olmaları gerekmektedir (Sak, 2010).

Lewis'in (1982) araştırmasına göre üstün zekalı öğrenciler, öğretmenlerinde bulunması gerektiğini düşündüğü özellikleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Öğrencileri gibi hissetmeli, onlar gibi olmalı (empati özelliği).
- Normal öğretmenlerden farklı, daha yetenekli ve daha zengin bir hayal gücüne sahip olmalı.
- Neyi öğreteceğinden çok, öğretecekleri konular hakkında nasıl düşünüleceğini öğretmeli.

Alandan akademisyenlerin; BİLSEM yönetici, öğretmen ve öğrencilerinin; Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu yönetim, öğretmen ve öğrencilerinin; sivil toplum örgütlerinin ve velilerin katılımı ile gerçekleşen Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştay'ında "Temel Öğretmen Nitelikleri" ile "Üstün Zekalı Öğrencilerin Öğretmenlerinin Sahip Olması Gereken Nitelikler" başlıkları altında konuşulan başlıkların birbirine fazlaca paralel olduğu görülmüştür. Temel Öğretmen Nitelikleri başlığı altında da yer alan "Öğretmenin Kişilik Özellikleri", "Alana Özgü Bilgiler ve Bunların Geliştirilmesi", "Üst Düzey Düşünme Becerilerine Sahip olma", "Etkili Strateji, Yöntem ve Teknikleri Bilme ve Kullanma", "Formasyon Bilgisi ve Sınıf Yönetimi" başlıklarının sahip olduğu içeriğe eklemeler yapılarak "Üstün Zekalı ve Yeteneklilerin Eğitimine Yönelik Özel Bilgi ve Beceriler" başlığı eklenmiştir.

a) **Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin temel olarak sahip olması gereken kişilik özellikleri ile ilgili öneriler:**

- İnisiyatif alabilmeli ve cesur olmalıdır.
- Özellikle kendini geliştirmeye dönük olarak meraklı, araştırmacı, güncel bilgileri takip edebilen ve çalışkan olmalıdır.

- Empatik ve lider ruhlu olmanın yanında sağlam bir ruh yapısına sahip olmalıdır.
- Öğrencileri hem duygusal hem de entelektüel yönden anlayabilmelidir.
- Yenilikleri takip edebilen ve bu yenilikleri uyarlayabilen olmalıdır.
- Ahlaki değerlere saygı gösteren, sabırlı ve bununla birlikte hoşgörülü ve saygılı olabilmeli; sosyal duyarlılığı yüksek olmalıdır.
- Doğaya duyarlı ve çevre bilinci yüksek olmalıdır.
- Maddi kaygıları olmamalıdır.
- Ekip çalışmasına yatkın olmalıdır.
- Okul ve aile işbirliği konusunda deneyimli olmalıdır.
- Sivil Toplum Kuruluşlarıyla çalışma yapabilmeye açık olmalıdır.

b) *Alana Özgü Bilgiler ve Bunların Geliştirilmesi ile ilgili önerilere bakıldığında:*

- Geniş bir bilgi birikimine ve bilgi alanına hakim olmalı ve bu bilgileri sentezleyebilmelidir.
- Teorik olarak öğrenilen bilgilerin hayatla bağlantılı olarak uygulamaya dönüştürme becerisini kazanmaları noktasında öğrencilere rehber olabilmelidir.
- Alanı ile ilgili yüksek lisans ya da doktora derecesine sahip olmalıdır.
- Konu alanını farklı disiplin alanları ile entegre edebilmelidir.
- Alanında bilimsel yayın yapabilecek yetilere sahip olmalıdır.

c) *Üst Düzey Düşünme becerilerine sahip olma noktasındaki öneriler:*

- Yordama yeteneğine, ileri görüşe ve pratik bir zekaya sahip olmalıdır.
- Yaratıcılık ve problem çözme becerilerini geliştirebilmelidir.
- Öğrencilerine yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini kullanmaları noktasında hem rol model olmalı hem de rehberlik etmelidir.
- Organizasyon becerisine sahip olmalı ve bu becerisini geliştirebilmelidir.

d) *Etkili Strateji, Yöntem ve Teknikleri bilme ve Kullanma alt başlığı ile ilgili önerilerde ise:*

- Bireysel farklılıkları fark edebilmeli ve öğretimi bireysel farklılıklara göre planlamalıdır.
- Farklı öğretme ve öğrenme strateji, yöntem ve tekniklerini bilgisine sahip olmalı ve uygulayabilmelidir.
- Yaparak yaşayarak öğrenme sağlayacak ortamları ve fırsatlarını ortaya koyabilmelidir.
- Öğrencilerin ilgileri ve öğrenme stilleri doğrultusunda öğretimi planlayabilmelidir.
- Öğrencilere ipucu, dönüt düzeltme verebilmeli ve onları bu yollarla takdir edebilmelidir.
- Program ve materyal geliştirme noktasında mutlaka eğitim almış olmalıdır.
- Farklılaştırma tekniklerine yönelik bilgilere sahip olmalıdır.

e) *Formasyon Bilgisi ve Sınıf Yönetimine yönelik öneriler:*

- Sınıf yönetimi becerileri gelişmiş olmalıdır.
- Teknolojiyi etkili bir şekilde kullanabilmelidir.
- Esnek bir sınıf ortamı yaratabilmelidir.
- Hizmet içi eğitimlere katılmış olmasının yanında en az 5 yıllık deneyimi olmalıdır.
- Anadili etkin, anlaşılır bir şekilde kullanabilmelidir.
- Zamanı etkili ve verimli kullanabilmelidir.

f) Üstün Zekalı ve Yeteneklilerin Eğitimine Yönelik Özel Bilgi ve Becerilere dair öneriler:

- Üstün zekâ ve yetenek konusunda eğitim almış olmalıdır.
- Farklılaştırma ve zenginleştirme konularına hakim olmalıdır.
- Seçilen içerik öğrencilerin ilgisini çekecek ve onları zorlayıcı nitelikte olmalıdır.

Yukarıda farklı disiplin ve kurumlardan gelen katılımcıların ortaya koyduğu düşüncelere yer verilmiştir. Ortaya koyulan düşüncelerin birçoğu literatürde yer almakta ve çeşitli araştırmacılar tarafından desteklenmektedir.

Öğretmenlerin kişilik özelliklerine bakıldığında, Demirel (2007) öğretmenin coşkulu, içten, esprili ve güvenilir olmasının onun güdüleyici bir kişiliğe sahip olduğunu işaret ettiğini ve bu durumun öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bıraktığını ifade etmiştir. Coşkulu, içten öğretmenler yaratıcıdır, kendilerine güvendikleri için bu durum öğrencilerine de yansır ve esprili oldukları için çocukların ilgilerini canlı tutma konusunda da başarılıdır (Demirel, 2007). Lindsey (1980) üstün zekalıların eğitiminde başarılı olan öğretmenlerin özelliklerini incelediği çalışmasında çocukları anlayan, kabul eden, başkalarına karşı duyarlı olan, ortalamanın üzerinde entelektüel ilgilere sahip, kendi davranışlarından ve bunların sonuçlarından sorumlu olan öğretmenlerin başarılı olduğunu gözlemlemiştir.

Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimine yönelik özelliklerinde ise öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını anlayan ve bunlara karşılık verebilen öğretmenlerin ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Parke (1992) de öğretmenlerin, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin yetenek, ilgi ve kapasitelerinin optimal düzeyde geliştirmeleri gerektiğini özümsemiş olmaları gerektiğini ortaya koymuştur.

Bishop (1968), Drews (1972), Gallager ve diğ. (1967) ve Lindsey (1980) öğretmenlerin sınıf yönetimine yönelik sahip olduğu özelliklere bakıldığında, öğretmenlerin, baskıcı ve zorlayıcılıktan ziyade yol gösterici, otoriterlikten daha çok demokratik olmayı tercih eden, sonuçtan ziyade sürece önem veren, kuralcı ve gelenekçilikten daha ziyade yenilikçi ve deneyimciliğe değer veren özelliklere sahip olmaları gerektiğini ortaya koyulmuşlardır (Akt. Sisk, 1987).

Sınıf içerisindeki öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi için öğretmen tarafından uygun düzey, içerik öğrencilerle birlikte düzenlenerek onlara uygun yöntem, teknik ve stratejilerin seçilmesi gerekmektedir (Demirel, 2007). Eleştirel düşünme, yaratıcılık gibi üst düzey düşünme becerilerini öğretmek, öğrencilerin kendilerine ait fikirlerin kaynağını, kendi bakış açıları, tutumları ve değerleri ile diğerlerinin fikirleri ve değerlerinin çıkış noktasını anlamalarını kolaylaştırır. Bu yüzden öğretmenin de bu üst düzey becerileri kullanabiliyor olması gerekmektedir (Sisk, 1987).

Öğretmen, bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlamanın ilkeleri, yaklaşımı, amaçları ve içeriğiyle tutarlı somut bilgi ve anlayış sahibi olduğunu, ilgili özel alanda gerekli olan öğrenme yollarını öğrenciye kazandırmak üzere öğretme-öğrenme ortamını, yöntem ve tekniklerini, ders araç-gereç ve materyallerini güvenli ve etkili bir şekilde düzenleyip kullanabilmelidir. Ayrıca, özel alan bilgisinin sınıf ve kademelere göre dağılımını dikkate alarak öğretme-öğrenme sürecini düzenleyebilmelidir (Clark, 1997).

A 4 - Normal Sınıflarda Öğretmenlerin Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencileri Fark Etmesi ve Sonrasında Yapılması Gerekenler

Normal sınıflarda öğretmenlerin üstün zekalı ve yetenekli öğrencileri fark etmesi, ilk bakışta basit bir durum gibi görünse de; fark etmenin, fark edecek kişilerin belli bir eğitimi almış olmasına, fark etmeye izin veren öğrenme ortamlarının oluşturulmasına ve fark etme sürecinin iyi tanımlanmış olmasına bağlı olmadığı düşünülemez. Fark etme, üniversite-öğretmen-öğrenme ortamı-öğrenci zincirine bağlı geniş bir alanı ilgilendirmektedir. Bu durum, yeteneğin fark edilmesini etkileyen etkenlerin çok yönlü olarak değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Çalıştayın 16 Ocak 2013 tarihli toplantısında, yeteneğin fark edilmesi ile ilgili sorun alanları, fark-etme öncesi, süreci ve sonrasına yayılarak tartışılmıştır. Çalıştayda belirlenen sorun alanları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- (a) Öğretmen eğitimindeki eksiklikler
- (b) Öğrenme ortamlarının yetersizlikleri
- (c) *Seçme*'nin iyi tanımlanmamış olması
- (d) Seçme sürecini yavaşlatan aksaklıklar

Yukarıda yer alan problem alanlarına ilişkin çalıştayda geliştirilen öneriler ise, sırasıyla aşağıda yer almaktadır:

- (a) *Öğretmen eğitimi* ile ilgili olarak,
 - eğitim fakültelerinde zorunlu “özel eğitim” veya “bireysel farklılıklar” ile ilgili teorik ve uygulamalı derslerin verilmesi,
 - öğretmenlerin yurt içi ve yurt dışındaki ilerlemeleri takip edebilecekleri konferans, uluslararası öğretmen değişimi ve sertifika programları gibi kısa veya uzun vadeli eğitim programlarına katılmalarının sağlanması.
- (b) *Okullardaki öğrenme ortamlarının iyileştirilmesi* ile ilgili olarak,
 - öğrencilerin ilgilerini ve meraklarını gösterebilecekleri farklı öğrenme ortamların yaratılması ve yarışmaların düzenlenmesi,
 - öğretmenlerin ulaşabilecekleri zenginleştirme etkinliklerinin yer aldığı online bankalarının oluşturulması,
 - her şehirde öğretmenlerin ulaşabilecekleri materyal merkezlerinin oluşturulması,
 - üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı sınıflarda öğretmenlerin bir öğretmen asistanı ile birlikte ders işleminin sağlanması,
 - her okulda özel eğitimle ilgili bir uzman veya doktora yapmış bir öğretmenin bulunması,
 - farklılıklara saygı duyan ve bu saygıyı geliştiren ortamların oluşturulması.
- (c) *Seçme sürecinin geliştirilmesi* ile ilgili olarak,
 - seçme işlemlerinin bir kerede değil, daha uzun bir sürece yayılarak yapılması,
 - sadece akademik değil, diğer yetenek alanlarının da belirlenmesi için harekete geçilmesi,
 - sadece bir alanda yüksek yetenek gösteren öğrencilerin de, kriterlerin hepsinde üst düzey yetenek gösteren öğrenciler için oluşturulan fırsatlardan yararlanmasının sağlanması,
 - değerlendirme sürecinde, öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik çevrelerden gelmiş olmasının da bir belirleyici olarak düşünülmesi,
 - hem akademik hem de özel yeteneklerin tespit edilmesine ayrı bir önem verilmesi,

- öğrencilerin yeteneklerinin belirlenmesinde, sergiledikleri performanslar ile öğrencilere sunulan olanakların birlikte değerlendirilmesi,
 - öğrenci ilgi alanlarının doğal ortam sürecinde belirlenmesi,
 - eğitim öncesi yapılan testler ve ailelerden edinilen bilgilerin düzenli bir şekilde getirilmesi için Aile Bilgi Formunun/Ölçeğinin geliştirilmesi.
- (d) Öğrencinin fark edilmesinden sonraki işlemlerin kolaylaştırılması ile ilgili olarak,
- fark etmeden sonraki sürecin takibinin hızlandırılması için elektronik bir sistemin oluşturulması,
 - her öğrenci için, öğrenciyle ilgili bilgilerin sistemli bir şekilde girilebileceği elektronik bir dosyanın oluşturulması,
 - elektronik ortamdaki bilgilerin korunması ve bilgilere erişim gizliliğinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınması,
 - sistemin yürümesini engelleyen veya yavaşlatan etkenlerin ortadan kaldırılmasının sağlanması ve
 - öğretmen yetkilerinin artırılması.

Zihni yeteneğin tanılanmasının temel amacı, öğrencilere doğru eğitim hizmetlerinin sunulmasını sağlamaktır (Feldhusen, Hoover, & Sayler, 1990: Akt: Feldhusen, 1998, s.193). Yetenek ve yeteneğin tanılanması ile ilgili bugüne kadar yapılmış olan araştırma sonuçları şunlardır:

- Öğrenciler, birbirlerinden farklı düzeylerde farklı yeteneklere sahiptir (Clark, 2008, s.54).
- Standardize zeka testlerinin, akademik ve genel yetenek haricindeki yetenek alanlarını ölçme bakımından sınırlılıkları vardır (Sternberg, Jarvin & Grigorenko, 2011, s. 14-33, 54).
- Yetenek hangi düzeyde olursa olsun, geliştirilmesi için uygun öğrenme ortamlarına ihtiyaç vardır (Kuzgun, 2004, s.62; Tomlinson ve ark., 2002, s.3).
- Zihinsel yeteneği ölçme sonuçları, aynı düzey yetenek potansiyeline sahip olan iki öğrenciden uygun öğrenme ortamlarından yoksun olanı, uygun öğrenme ortamlarında yeteneğini geliştirmiş olandan daha az yetenekli göstermektedir (Gagne, 2009, s.177).
- Aynı yeteneğe aynı düzeyde sahip olan öğrenciler de kendi aralarında ‘hazır-bulunmuşluk’, ‘öğrenme tercihleri’, ‘motivasyon’ ve ‘sosyo-ekonomik düzeyleri’ bakımından farklılık göstermektedir (Reis & Renzulli, 2009; Tomlinson ve ark., 2002, s.19).

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin tanılanma süreci, genel olarak potansiyelin fark edilmesi ile başlamaktadır. Okullar yeteneklerin değerlendirilmesi ve üstünlüğün fark edilmesi için eşsiz ortamlar olmasına rağmen, fark etmeyi zorlaştıran bazı etkenler bulunmaktadır. Yukarıda yer alan araştırma sonuçları, (a) yetenek alanlarındaki çeşitlilik, (b) yeteneğin geliştirilebileceği ortamlara erişilememesi ve (c) zeka testlerinin sınırlılıkları gibi etmenlerin, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin fark edilmesini zorlaştırdığını göstermektedir.

Yukarıda özetlenen araştırma sonuçlarıyla da belirgin hale getirilen engeller, çalıştayda öğretmen eğitimi, öğrenme ortamları ve seçme süreci ile ilgili öne sürülen çalışmaların başlatılması ve sürdürülmesi için önemli bir gereksinme olduğuna işaret

etmektedir. Bugüne kadar yapılan araştırma sonuçları ve çalıştay önerileri ele alındığında,

- Eğitimcilerin, zeka kuramları, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin özellikleri ve yetiştirilmeleri ile ilgili eğitimlerinin sürekliliğinin sağlanmasının,
- Eğitimcilerin eğitimde edindikleri bilgileri uygulayabilmeleri için desteklenmelerinin ve
- Öğrenciler ile ilgili çok taraflı bilgiler toplanarak daha kapsamlı değerlendirmelerin yapılmasının önemli bir ihtiyaç olduğu konusunda birleşildiği düşünülmektedir.

A 5 - Üstün Zekalı Ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi Konusunda Eğitimcilere İlişkin Yasal Düzenlemeler

Son yıllarda üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimleri önem kazanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde de çeşitli eğitim çalışmaları başlatılarak Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEM) kurulmuştur (Baykoç, 2011). Bunun yanında çeşitli özel eğitim kurumları da üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim vermeye başlamıştır. Üstün zekalı ve yetenekliler eğitimi ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlandığında, bu öğrencilere eğitim verecek öğretmenler, eğitimleri ve yasal hakları ile ilgili düzenlemelerinde yapılması gerekmektedir. Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi dışında üstün zekalı ve yetenekliler eğitimi alanı ile ilgili yasa ve yönetmelikler ve milli eğitim mevzuatları bulunmamaktadır. Özel eğitim alanı içerisinde ki diğer gruplarla ilgili yapılan yasal düzenlemeler, Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler ve onlara eğitim veren kurum ve öğretmenlerle ilgilide yapılmalıdır.

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili en önemli noktalardan biri onlara eğitim verecek öğretmenlere verilecek eğitimler, öğretmenlerin seçim kriterleri, öğretmen performans değerlendirmeleri ve özlük hakları ile ilgili yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin üstün zekalı eğitim alanlarında özel eğitim almış ve bu alanda deneyim kazanmış öğretmenler tarafından eğitim almaları gerekmektedir. İsrail’de üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenler iki yıl, 240 saat eğitim alarak alanda uzmanlık sertifikası almaya hak kazanırlar (Nevo & Shlomit, 2009). Daha sonra eğitimler düzenli yapılan toplantılarla okul müdürleri tarafından verilmeye devam eder. 1982 Anayasasının 42. Maddesi “Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi” altında üstün zekalı ve yetenekli çocuklarla çalışmak ve bu alanda uzmanlaşmak isteyen öğretmenlere fırsatlar verilmelidir. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenler lisans düzeyinde farklı branşlardan mezun olarak, üstün zekalıların eğitimleri ile ilgili tezsiz yüksek lisans, yüksek lisans, doktora eğitimlerine devam etmeleri için gönüllü olanlar teşvik edilmeli ve eğitim hakları ile ilgili yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Milli Eğitim Temel Kanununun 48. Maddesinde “Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak için görev saatlerinin dışında açılan okullarda hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir.” Öğretmenlerin hizmet için eğitimlerle yetiştirilmesinden bahsedilmektedir. Öğretmenlerin eğitimi ile ilgili bir merkez veya enstitü kurularak, üstün zekalı ve yetenekli çocuklara eğitim veren

öğretmenlerin, alanda çalışan akademisyenler ve uzmana eğitimler tarafından teorik eğitimin yanında uygulamalı eğitimler almaları sağlanmalıdır. Bunun yanında aynı branşta çalışan öğretmenlerin bir araya gelerek zümre toplantıları yaparak bilgi paylaşımında bulunmaları sağlanmalıdır. Öğretmen eğitimlerinin genele ve branşlara ilişkin içeriğin temel hatları yönetmeliklerle belirlenmeli. Bu eğitimlere ve toplantılara öğretmenlerin katılımları ile ilgili şartlar düzenlenmelidir.

Milli Eğitim Temel Kanununun 49. Maddesinde “Yurt dışında daha üst düzey öğrenim yapmak, bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak amacıyla isteyen öğretmenler aylıklı veya aylıksız izin alarak eğitimlerine devam edebilirler.” Bu madde ışığında Türk Milli Eğitim Bakanlığı, Amerika, Avrupa veya çeşitli Uzak Doğu ülkelerinde üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim veren okullarla anlaşma yapılarak üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bu okullara görevlendirme yoluyla giderek oradaki gelişmeleri takip etmeleri ve Türkiye gelip bilgi paylaşımında bulunmalarıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Bilim sanat merkezlerinde ve diğer kurumlarda üstün zekalılar ve yetenekliler eğitimi ile ilgili çalışan öğretmenlerin özlük hakları düzenlenmelidir. Diğer özel eğitim öğretmenlerine verilen haklar, üstün zekalılar eğitimi alanında çalışan öğretmenlere de verilmelidir. Özlük hakları açısından hiçbir yönetmelikte yer almayan BİLSEM’ler bilim sanat merkezleri yönergesi göz önünde bulundurularak yönetmeliklerde yer almalıdır. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin görev tanımları yapılmalı, çalışma saatleri, maaşları ve ek ders ödemeleri tekrar düzenlenmelidir.

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim veren kurumlarda ve Bilim Sanat Merkezleri’nde eğitim verecek öğretmenlerin seçim kriterleri değiştirilmelidir. Öğretmen seçimi ile ilgili yeni yöntem ve teknikler geliştirilerek. Üstün zekalılar eğitimi ve öğretmenleri ile ilgili yeni yönetmelikler oluşturulmalıdır. Wood & Feldhusen (1996) üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere cumartesi günü eğitim verecek öğretmenlerin seçiminde şu yolu izlemişlerdir. İlk aşama olarak yerel ve üniversite gazetesinde ilan verilir. Bu iş ilanı için ayrıca el ilanları da dağıtılır. Burada amaç mümkün olduğunca geniş bir insan topluluğuna ulaşmaktır. Birkaç haftalık başvuru süresi dolduktan sonra başvurular değerlendirmeye alınır. Değerlendirme aşamasının en önemli safhası mülakat kısmıdır. Bireylerle derinlemesine mülakatlar yapılır. Yapılan bu mülakatlarda amaç kişisel özelliklerini olabildiğince fark edebilmektir. Alınacak öğretmen sayısında her sınıfa en azından 1 öğretmen ve 1 ders asistanı olacak şekilde planlama yapılmaktadır” (Gökdere & Çepni, 2003).

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerde üstün zekalılara eğitim veren özel eğitim öğretmenleri ve dört yıllık lisans bitiren öğretmenler olarak iki farklı gruba ayrılarak bu öğrencilere farklı alanlardaki uzmanların eğitim vermelerine izin verilmelidir. Örneğin bir elektrik veya genetik mühendisinin veya üniversitelerin farklı bölümlerindeki hocaların alanı ile ilgili öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda eğitim vermelerine veya onlara mentörlük yapmalarına ilişkin yasal düzenlemeler yapılarak., yönetmelikle ilgili maddeler düzenlenmelidir. Özellikle TUBİTAK ve üniversitelerle işbirliği konusunda bürokratik engeller kaldırılmalı. Bilsem’ ler de üniversite hocalarının da ders verebilme imkânı sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin performans takibine ilişkin düzenlemeler yapılmalı, öğretmenler periyodik aralıklarla sınanmalıdır. İsrail’de okul performanslarına bağlı olarak öğretmenlere teşvikler verilmektedir (Hemmings, 2010). Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin Ulusal ve uluslar arası düzenlenen yarışmalarda gösterdikleri başarılarla, ürettikleri projelere vs bağlı olarak okullara ve öğretmenlere maddi manevi teşvikler verilmelidir. Eğer üstün zekalıları çalıştıran bir okul proje bazında başarılı olduğu takdirde o okula ek ödenek verilerek, bu ödeneğin proje üstün zekalılar öğretmenleri arasında eşit olarak paylaşımı sağlanabilir (Hemmings, 2010).

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumların Yönetici Ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmeliğin 10. Maddesinde üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere yönelik açılan kurumlarda 25’e kadar öğrencisi olanlar için 1, 25’ten fazla olanlar için 2 tane sınıf öğretmeni norm kadrosu bulunmaktadır. Mevcut sınıf öğretmeni norm kadroları, üstün zekalılar öğretmenliği bölümü mezunları ve bu alanda uzmanlaşmış öğretmenler ile doldurulabilir.

2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununun 8 maddesinde “üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar için de özel okul ve sınıflar açılabilir.” İbaresini bulunmaktadır. Bu özel sınıfların açılmaları ile ilgili düzenlemeler yapılarak üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere yönelik açılan kurumlarda oluşturulacak üstün zekalılar öğretmenliği norm kadrolarına yerleştirilen öğretmenlerin 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununun 8 maddesine göre açılan bu sınıflarda görevlendirilmeleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Diğer öneriler

- Üstünlerin eğitimi özel eğitimin bir parçası olarak görülmeli.
- İstanbul Üniversitesi üstün zekâlılar öğretmenliği mezunlarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmayan atama sorunları aşılmalı.
- Üstün zekâlı ve yetenekli eğitimi almış kişiler öğretmen olarak seçilmeli.
- Özel eğitimde çalışan öğretmenler için yoğunluklarından dolayı daha farklı mesleki koşullar geliştirilmeli.
- Hâlihazırda çalışan üstün zekalılar öğretmenlerinin ve üstün zekalılar eğitimi uzmanlarının çalıştıkları kurumların belirlenmesi, bilgilerinin bir veri tabanında toplanması, sürekli irtibat halinde olunması ve velilerin bu öğretmenlere yönlendirilmeleri.
- Erkek üstün zekalılar öğretmeni askerliğinin bir bölümünü öğretmen olarak yapabilmesi sağlanmalı
- Sınıf yoğunluğuna göre veya verilen dersin gerekliliklerine uygun olarak üstün zekalılar öğretmeni ve branş öğretmeni birlikte çalışması ile ilgili düzenlemelerin yapılmalı (iki öğretmenin aynı anda derse girmesi).
- Rehabilitasyon merkezlerine, diğer dezavantajlı öğrencilere verilen devlet desteğinin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere de verilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmalı.
- Yüksek Lisans ve doktora mezunu öğretmen sayısının artırılması.
- Her okula üstün zekalı çocuklar eğitim alanında uzmanlaşmış öğretmen kadrosu verilmeli
- Mali kaynakların daha işlevsel kullanılmalı
- Üstün zekalılar öğretmenliği lisans programı seçim kriterleri düzenlenmelidir.

- İlçelerde okullar seçilerek, alan eğitimi öğretmenler norm kadrolara atanmalı ve öğrenciler bu okullara yönlendirilmeli
- Ram'a diğer özel eğitim alanlarından öğretmen atanması zorunlu iken, üstün zekalıları için kadrolar mevcut değil. Öğrencilerin yetiştirilmesinde öğretmenler normal müfredatla sınırlandırılmamalı. Mevzuat çalışması yapan MEB birimleri üstünler konusunda akademik eğitime alınmalı
- Üstün potansiyelli öğrenci öğretmenlerinin mesleğe alınırken özel sınavdan geçmeleri gerekir.

A 6 - Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilere Eğitimci Yetiştirme Standartları

Çalıştayın 16 Ocak 2013 tarihli toplantısında, üstün zekalı ve yetenekliler eğitimi alanında *uzmanlık* eğitiminin gerekliliği ve bu eğitim için ülke genelinde bir fikir birliğinin benimsenmesi gerektiği ortak bir görüş olarak ifade edilmiş ve bu görüşten hareketle, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimcilerini yetiştirme standartları oluşturulmuştur. Bu standartlar, 'bilgi', 'beceri' ve 'tutum' olmak üzere üç grupta toplanmış ve bunlar Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Çalıştayda Belirlenen Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitimcilerini Yetiştirme Standartları

Bilgi	Beceri	Tutum
Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin özellikleri ve eğitimi ile ilgili kuramsal altyapı	Öğrenme ortamlarında üst düzey düşünme becerilerini uygulayabilme	Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler ve alandaki diğer eğitimcilerle çalışma konusunda istekli, sabırlı ve paylaşımcı olma
Üst düzey alan bilgisi	Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin sosyal, duyuşsal ve bilişsel ihtiyaçlarını tespit edebilme	Kendisinin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili bilgilerini değerlendirme ve güncellemeye istekli olma
Üst düzey genel kültür ve yetenek	Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek eğitim programlarını tasarlayabilme ve uygulayabilme	Farklı kültür ve sosyo-ekonomik çevrelerden gelen üstün zekalı öğrenciler arasında bir ayırım gözetmeme
Pedagoji	İletişim becerilerini etkili kullanabilme	Araştırmacı bir ruha sahip olma

En az bir yabancı dil	Teknolojik araç ve gereçleri iyi kullanabilme	Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin tanımlanmaları ile durumun dezavantaja dönüşmesini engelleyebilecek yöntemler geliştirmeyi destekleme
-----------------------	---	--

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi, özelleşmiş bilgi ve becerileri uygulamayı gerektirmektedir (Croft, 2003, s.558; Johnsen, 2012, s. 55; Seeley, 1998, s. 476). Standartlar, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi için gereken bilgi ve beceri ve tutumları tanımlamaktadır (VanTassel Baska & Johnsen, 2007, s. 183).

Dünyanın pek çok ülkesinde, halen, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimcilerine ilişkin geliştirilmiş standartlar bulunmamaktadır. Bu alanda en fazla akademik çalışma yapılmış olan Amerika Birleşik Devletlerinde, üstün zekalı ve yetenekliler alanındaki 200 eğitimci ile yapılan anket çalışmasının bir sonucu olarak, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenlerini yetiştirme standartları oluşturulmuştur. Standartların oluşturulması sürecinde rol oynayan kuruluşlar, Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocuklar Ulusal Birliği (NAGC-*National Association for gifted Children*), Özel Çocuklar Konseyi (CEC-*Council For Exceptional Children*) Bilgi ve Beceriler Alt Komitesi (KSS-*Knowledge and Skills Subcommittee*) ve Profesyonel Standartlar ve Uygulama Komitesi (PSPC-*Professional Standards and Practice Committee*), Öğretmen Eğitimi Akreditasyonu Ulusal Konseyi (NCATE-*The National Council for Accreditation for Teacher Education*) ve son olarak da bu konseyin Politika Kurulu'dur (Policy Board) (VanTassel Baska & Johnsen, 2007, s. 183).

Amerika Birleşik Devletlerinde, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenleri ile ilgili geliştirilen standartlar kısa açıklamaları ile aşağıda yer almaktadır:

- *Temel Altyapı:* Üstün zekalı ve yetenekliler ile ilgili kuram ve gelişmelerden haberdar olma.
- *Öğrencilerin Karakteristik Özellikleri ve Gelişimi:* Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin hem diğerlerine göre hem de kendi aralarındaki bilişsel, duyuşsal ve sosyal olarak farklı özelliklerin farkında olma.
- *Öğrenmede Bireysel Farklılıklar:* Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin hem diğerlerine göre hem de kendi aralarındaki farklı öğrenme tercihleri ve ilgi alanlarının olabileceğini anlama ve değerlendirmeleri buna göre yapma.
- *Öğretim Yöntemleri:* Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi için etkili öğretim ve stratejileri geliştirebilme ile ilgili bilgi ve beceri sahibi olma.
- *Öğrenme Ortamları ve Sosyal Etkileşim:* Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler için destekleyici öğrenme ortamlarının nasıl oluşturulacağı ile ilgili bilgi ve beceri sahibi olma.
- *Dil ve İletişim:* Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde etkili iletişim yöntemlerini bilme ve bu yöntemleri kullanma.

- *Öğretim Planlaması*: Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin özelliklerine uygun olarak öğretim programları tasarlama ve geliştirme.
- *Ölçme*: Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin tanınması ve bu öğrencilerin öğrenme düzeylerinin belirlenmesi için alternatif ölçme yöntemlerini uygulama.
- *Uygulamada Profesyonellik ve Etik*: Farklı dil ve kültürden gelen öğrencilerin şartlarına uygun olarak, bir ayırım gözetmeden değerlendirme ve bu öğrencilerin kişisel bilgilerini koruma.
- *Dayanışma*: Ailelerin ve okul çalışanlarının eğitimin bir parçası olduğunu ve buna bağlı olarak aile ve çalışma arkadaşlarına destek olma ve onların desteklerini sürece dahil etme.

Standartlar, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yetiştirilmesinde daha belirgin özelliklerin ortaya konmasını sağlayacağı gibi, bu öğrencilerin eğitimcilerinin arzu edilen niteliklere ulaşmasını ve eğitimlerin arzu edilen nitelikleri sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesini daha somut hale getirmektedir (Sak, 2010, s.334).

A.B.D’de geliştirmiş olan standartlar ile çalıştayda oluşturulan standartlar, genel olarak bir benzerlik göstermektedir. Çalıştayda oluşturulan standartlar, A.B.D.’ninkinden farklı olarak, öğretmenin alan bilgisinin üst düzeyde olması gerekliliğini vurgulamaktadır. Öğrencinin zeka düzeyi arttıkça, alacağı eğitimdeki bilgi seviyesindeki beklenti de artmaktadır.

Dolayısıyla, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerle çalışan bir öğretmenin sadece alan ve alanına ait terimler bilgisi ile yeterli olamaması; (a) alanının diğer alanlarla olan ilişkilerini saptaması, (b) alanında çözülmüş problemlere eleştirel gözle bakması, (c) alanındaki çözülmemiş sorular üzerinde düşünmesi, (d) alanının tarihsel olarak nasıl geliştiğinden haberdar olması da gerektiği düşünülmektedir.

B.ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

B 1 - Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitiminde kullanılması gereken modeller ve yaklaşımlar

Günümüzde üstün zekâ ve yeteneğin, pek çok davranışı, beceriyi ve yeterliliği kapsayan çok boyutlu bir yapı olduğu düşünülmektedir. Bu bakış açısının altında üstün zekâlı ve yetenekli olarak tanılanan grubun homojen olmayışı, bu grup içerisindeki bireylerin çeşitliliği yatmaktadır (Reis ve Sullivan, 2009). Bu tarz bir çeşitliliğe hitap edecek eğitimin de önceden belirlenmiş sabit kazanımların; esnek olmayan bir sınıf düzeni içerisinde, herkes için aynı içerik üzerinden gidilerek ve her içerik için aynı yöntem ve stratejiyi kullanarak kazandırılmaya çalışıldığı geleneksel eğitim anlayışından farklı olması gerektiği düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalıştaydaki “üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitiminde kullanılması gereken modeller ve yaklaşımlar” başlığı altındaki paylaşımların genel hatlarıyla literatüre paralel olduğu gözlenmiştir. “Modeller ve yaklaşımlar” kategorisine ilişkin ileri sürülen fikirler 5 ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitim düzenlemeleri, tercih edilecek eğitim türü, verilecek eğitimin içeriği, ilgili kurumlar ve gruplar arası işbirliği ve öğrencilerin sosyal – duygusal gelişimleridir.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitim – öğretim imkânlarının nasıl düzenlenmesi gerektiğiyle ilgili ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.

- Katılımcılar üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde kullanılması gereken modellerin, öğrencilerin ilgi, yetenek ve hazır bulunuşluklarına uygun olmasının faydalı olacağını ileri sürmüşlerdir. Genel eğilim, kullanılacak modellerin genel bir merkez tarafından koordine edilmesi gerektiği ama uygulamada bireysel farklılıklara göre esnek bir yapılanmanın verimli olacağı yönündedir. Geliştirilecek modelin uygulamasının, okul öncesinden başlamasının erken müdahale açısından önemli olduğunun özellikle altı çizilmiştir.
- Çalıştayda, dünyada bu şartları sağlayan farklı model örnekleri bulunduğu fakat Türkiye için yeni bir modele ihtiyaç olduğu söylenmiştir. Bunun için de ülkemizde farklı model önerilerinin geliştirilip uygulanması gerektiği bu sayede gerekli karşılaştırmaların yapılmasının ve ülkemiz için en ideal modelin seçilmesinin sağlanacağına inanılmaktadır.
- Bu modellerin ortak noktasının kendi kültürümüzün ve değerlerimizin harmanlanması, ülkemizin şartlarının gözetilmesi, ülkemizin kendine özgü sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik birey yetiştirmeye önem verilmesi olduğuna kanaat getirilmiştir.
- Ülkemize özgü model arayışı içerisinde çeşitli ve çok sayıda uygulama imkanı oluşturulmasının öneminin altı çizilmiştir. Bunu bir an önce başlatmak adına öncelikle hali hazırda donanımı olan kurumların merkez haline getirilebileceği fikri önerilmiştir. Buna ek olarak farklı kaynak ve materyal kullanımına fırsat veren kurumların oluşturulması ve Bilsen'in örgün eğitim kurumları içindeki yerinin tam olarak belirlenmesi gerektiği önerilmiştir.
- Modellere yönelik yeterlilik çalışmalarının da sadece bu kurumlarda yapılmasına dikkat edilmesi, öğrencilerin denek olarak kullanılmasına izin ve fırsat verilmemesine vurgu yapılmıştır.
- Bu kurumlarda çalışacak eğitimcilerin, kurumların kalitesini ve devamını sağlayan en temel bileşenlerden olduğunun altı çizilerek, şu an alanda görev yapmakta olan eğitimcilere gerekli her türlü hizmet içi eğitimin verilmesi için imkanların sağlanması, yüksek lisans ve doktora yapmalarına fırsat verilmesi, gelecek olan eğitimcilerin ise üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi konusunda lisans, yüksek lisans, doktora düzeylerinden en az birinden diploması olması konuyla ilgili seminerler, kongreler ve gelişmeleri takip ederek kendilerini geliştirmelerine imkan verilmesi fikirleri paylaşılmıştır. Tabi ki ilgili öğretmenlerin bu akademik yükü kaldırabilecek motivasyonlarının olması gerektiğinin de altı çizilmiştir.
- Katılımcılar eğitsel düzenlemeler başlığı altında, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların hazır bulunuşluklarının, önceki öğrenmelerinin ve yaşitlarından ileri oldukları alanların gözetilerek fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, üniversite düzeyindeki okullara sınavsız girme imkânı tanınması gerektiği fikrini de paylaşmışlardır.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylere yönelik eğitimin türüyle ilgili ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.

- Çalıştay katılımcıları var olan Beyazıt Ford Otosan İÖO Projesinde olduğu gibi üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarla normal çocukların bir arada eğitim gördüğü karma bir modelin uygun olabileceğini düşünmektedirler. Bu karma modelde, belli derslerde bir arada özel yetenek gerektiren alan derslerinde esnek gruplamayla eğitim görülmesine dair uygulamasına alternatif olarak yarı zamanlı karma modelinin denenebileceğini düşünmektedirler.

- Okul sonrasında üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin evden öğrenme yapabilmelerine fırsat tanınması için internet üzerinden destek öğretim vermenin faydalı olacağını, okul zamanı içerisinde destek eğitim vermenin de mümkün olduğunu zira devlet okullarında yaklaşık 1.5 saatlik uzun aralar olduğunu ve bu araların öğrencilerin ilgi ve yetenekleri baz alınarak yapılacak etkinliklerle değerlendirilebileceğini ileri sürmüşlerdir. Destek eğitim kapsamında konuşulan bir diğer konu ise sömestr ve yaz tatillerinde yapılacak bilim-doğa kamplarının üstün zekalı ve yetenekli çocuklar için uygun olabileceğidir. Bu bağlamda var olan Çocuk üniversitelerinin, sayılarının artırılmasının ve çeşitlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.
- Çalıştay sürecinde eğitim türü başlığı altında “hızlandırma” ile oldukça sık değinilen bir kavram olarak karşılaşılmıştır. Hızlandırmanın farklı uygulamalarına örnek olarak, tam öğrenme modelinin tersinin üstün zekalı öğrencilerde uygulanabileceğine, yani bildiği boşlukları, açıkları, eksiklikleri kapatmak yerine ileri olunan özelliklerin bulunup giderildiği bir yönetime değinilmiştir. Hızlandırma kapsamında çift ana dalın ortaokul ve liselerde de desteklenmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Kredili sistemin ilkokuldan başlayabileceği, ancak bu durumun öğrencinin mutlu olabileceği, toplumla uyumunun sağlandığı tedbirlerle birlikte olması gerektiği vurgulanmıştır. Tüm öğrencilerin kendi hızlarında gelişim gösterebilmeleri için üst sınıflardan öğrencilerle çalışma fırsatı yakalayabilmelerinin önemine değinilerek üst öğrencilere erken yaşlardan itibaren üst sınıflardan ders alma fırsatı verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Hızlandırma kapsamında son olarak erken yaşta üniversiteye gidilebilmeye imkan sağlayacak düzenlemeler yapılması önerilmiştir.
- Sadece hızlandırma yapılarak öğrencinin eğitimine devam etmesinin yeterli olmadığını düşünenler de olmuştur. Bu katılımcılar öğrencilere yan dallarda çalışmalar yapabilecekleri fırsatlar yaratılmasının önemini vurgulamışlardır. Bunun için de içeriğin daha zengin, kapsamlı, derin ve entelektüel düşüncelerle donanımlı bir modelin gerekliliğinin altını çizmişlerdir. Özellikle 145-150 IQ'nun üzerindeki çocuklar için hazırlanan özel sınıflarda bu çocuklara bireysel çalışabilecekleri ortamlar yaratmanın öneminden bahsedilmiştir.
- Hızlandırma ve zenginleştirmenin ayrı eğitsel önlemler olarak ele alınması fikrine alternatif olarak gerekli ve doğru yönlendirmeler eşliğinde bireysel gelimin desteklendiği, zenginleştirmenin yapıldığı, derinlemesine çalışma fırsatlarının yaratıldığı karma bir model önerenler de mevcuttur. Ülkemizin hızlandırma, gruplama ve zenginleştirmenin bir arada uygulandığı bir modele ihtiyaç duyduğu ileri sürülmüştür.
- Özellikle üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitiminde disiplin, ilgi, yetenek başarıya göre karma gruplar oluşturmaya imkan vermenin öneminden bahsedilmiştir. Aynı öğretim programının aynı şekilde tüm öğrencilere uygulanmasının adil olmadığı, buna önlem olarak her okulda farklılaştırılmış sınıflar oluşturulabileceği ve bu sınıflardaki öğrencilere farklılaştırılmış program uygulanabileceğinden bahsedilmiştir. Literatürde var olan karma gruplama, kümeleme, magnet okul/sınıf uygulamalarının ülkemizde de uygulanması gerektiği ileri sürülmüştür.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylere verilmesi uygun olacak eğitim içeriğine ilişkin ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.

- Eğitimin içeriğinin nasıl olması gerektiğine dair paylaşımlarda tüm duyu organlarına, ilgilere, yeteneklere hitap eden çalışma ve materyallerin kullanımının önemine değinilmiştir. Bu bağlamda gezi gözlem ağırlıklı, yerinde uygulama ve öğrenme imkanları tanıyan, yöresel kaynakların kullanılmasına, ülkemize has konular üzerinde

düşünmeye, araştırmaya yönlendiren, oyunların sıklıkla kullanıldığı öğretim programlarının uygunluğundan bahsedilmiştir.

- Farklılaştırılmış müfredat kapsamında öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına göre gruplar oluşturularak konunun uzmanlarının okullara çağrılmasının, öğrencilerin ilgi alanlarına uygun uzmanlarla iletişim halinde olmasının öneminden bahsedilmiştir.
- İlk 3 yıl ağırlıklı olarak bedensel ve duygusal gelişiminin desteklenmesinin önemine değinilmiştir.
- Kullanılan müfredatların insanı merkeze almasının ve değerler eğitimi, etik ve ahlak gibi konuları içermesinin öneminden bahsedilmiştir.
- Geliştirilecek müfredatlarda bilginin kullanabilme becerisinin geliştirilmesine, işlevsel, gerçek hayat problemlerini çözen, yaratıcı düşünmeye önem veren ve gerçek alıcı kitlesi olan ürünler ortaya konmasının vurgulanmasına dikkat edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.
- Bunların yanı sıra üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin uzaya, zoolojiye, genetiğe v.b. konulara ilgili olduğu ancak günlük yaşam becerilerinin zayıf olduğunun gözlemlendiği (örnek olarak yangın çıksa ne yapabileceğini bilmemek)bu açıdan günlük yaşam becerilerini destekleyecek eğitimlerin de mutlaka müfredata katılması gerektiği vurgulanmıştır.
- Ayrıca haftada en az bir saat rehberlik dersi olmasının üstün zekalı ve yetenekli çocukların sosyal duygusal gelişimleri açısından önemine değinilmiştir.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitimi konusunda ilgili kurum ve grupların işbirliğine dair ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.

- Üniversitelerin kendi bölgelerindeki okulları denetleyerek, destekleyerek üstün zekâlılar eğitimini koordine etmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Yeni ve özgün modeller geliştirilirken üniversitelerden alınacak akademik desteğin önemi vurgulanmıştır.
- Öğrencilerin eğitiminde okul ve aile arasındaki işbirliğinin önemine değinilmiştir.

Sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemenin, bu boyutları en az akademik boyut kadar önemsemek gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu bağlamda üstün zekâlı öğrencilerin normal hatta engelli yaşlılarıyla farklı etkinlikler kapsamında bir arada olmalarına önem göstermek gerektiği belirtilmiştir.

Üstünlere yönelik modeller başlığı altında son olarak tanılamayla ilgili hususlara değinilmiş, tanılaması yapılmış bir çocuğun testinin güncellenmesi ya da her başvurduğu kurumdan tekrar testin istenmesinin önüne geçilmesi gerektiği konuşulmuştur. Ayrıca yetenek ve potansiyeli tespit edecek ölçme araçlarının uyarılma ve standardizasyon çalışmalarının sayılarının artırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitime ilişkin modeller ve yaklaşımlar başlığı altında çalıştayda altı çizilen durumlara ve konulara ek olarak ele alınması gereken bir diğer konu **üst düzey düşünme becerilerini** kapsayan farklılaştırılmış bir eğitim programı oluşturmaktır. Günümüz dünyasının daha hızlı, teknik ve çok boyutlu yapısından dolayı bireylere değişime açıklığın, esnek düşünmenin ve üst düzey becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı farklılaştırılmış bir eğitime ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu farklılaştırılmış eğitim, çeşitli bakış açısı ve fikirlerin sahne aldığı hızla değişen, teknoloji ve bilgi merkezli, küresel günümüz dünyasında; öğrencilerin bilgiyi sünger gibi emmek yerine, bu çeşitlilik içinde kendi duruşunu belirlemelerini, seçimlerini yapabilecek düzeyde eleştirel düşünebilmelerini; hızlı değişime, farklılıklara

ayak uydurabilecek ve yeni fikirlerin üretimine katkıda bulunabilecek düzeyde de yaratıcı düşünmelerini sağlayacaktır (Özyaprak, 2012).

Milgram ve Hong (2009) üstün zekalı ve yetenekli çocukların çok yönlü ölçme araçlarıyla sürekli değerlendirilmelerini ve erken yaşta farklı alanlarda eğitsel imkânlarla karşılaşmalarını sağlayıp yeteneklerini ve ilgilerini keşfetmelerine ve geliştirmelerine aracı olmanın önemini vurgular. Bu bakış açısından yola çıkılarak, yaşlılarından üst düzeyde potansiyele sahip öğrencilere, adil ve kapsamlı bir eğitim imkânı sunabilmek adına müfredatı, ihtiyacı karşılayacak şekilde farklılaştırmanın çok önemli olduğunun ilgili literatürde sürekli altı çizilmektedir. Farklılaştırma yapılırken öncelikle farklılaştırılmış eğitimin temel ilkelerini gözetmek gerekir. Bunlar, bireysel farklılıkların gözetilmesi, içerik-süreç-üründe değişiklik ve düzenlemeler yapma, uygun ve çeşitli ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, esnek ve güvenli bir sınıf ortamıdır. Üstün zekâlılar ve yetenekliler için öğretim programları geliştirilirken, içerik, süreç ve ürün boyutlarının farklılaştırılmasına ve etkinliklerin planlanmasına yönelik kuramsal çerçeveler mevcuttur. Bunlara üstün zekâlılar için geliştirilmiş müfredat modelleri denir. Üstün zekâlıların eğitiminde en yaygın olarak kullanılan modellere örnek olarak Maker, Çoklu Menü, Purdue Üç-Evre, Otonom Öğrenme, Bütünleştirilmiş Müfredat, Paralel Müfredat ve Izgara Modelleri verilebilir. Tüm öğrenciler için ideal bir müfredat modeli bulmak zordur. Her modelin kendi içinde gelişmiş ve eksik kalmış yanları vardır. Önemli olan hedefe, içeriğe ve çalışılan öğrenci grubuna en uygun modeli seçmektir (Sak, 2010).

Paralel Müfredat Modeli (Tomlinson, Renzulli, Kaplan, Purcell, Leppien ve Burns, 2002) literatürdeki en güncel ve kapsamlı model olması ve disiplinler arası çalışmalara imkân tanınması nedeniyle ile Izgara Modeli ise (Kaplan, 2009) tematik eğitime fırsat vermesi ve kapsamlı sorularla öğrencileri büyük fikirler, ilkeler, genellemeler üzerinden düşünmeye ve araştırmaya teşvik etmesi açısından öne çıkmaktadır.

Üstün zekâlıların eğitimine ilişkin literatür incelendiğinde, öğrencileri geleceğin uzmanları olarak yetiştirmek için gerekli yapılanmaların yeteri kadar sağlanmadığı görülmektedir. Nitekim üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi için alınan önlemlerin çoğu sürece dayalı zenginleştirme çalışmalarıdır (Baska ve Little, 2003). Özellikle ilköğretim düzeyindeki birçok programın, akademik içerikten bağımsız olarak üst düzey düşünme becerilerinin öğretildiği sürece dayalı zenginleştirme uygulamalarına ağırlık verdiği görülmektedir. Bu yaklaşım öğrencilerin kazanılan üst düzey becerileri farklı ortamlara ve akademik konulara transfer etmelerini zorlaştırmaktadır. Diğer zenginleştirme türleri ise içeriğe ve ürüne dayalı zenginleştirmelerdir. Ürüne dayalı zenginleştirmede öğrenme çıktılarına ağırlık verilir. Bu çıktılar roman, günlük, rapor, portfolyo gibi somut ürünler gibi öğrenilen becerilerin uygulamaları gibi soyut ve düşünsel ürünleri de kapsar. İçeriğe dayalı zenginleştirme yaklaşımı ise akademik içeriğin yani ders konularının öğretimi üzerine yoğunlaşır. İçeriğin kapsamı genişletilip derinleştirilir. Bu yaklaşım daha çok matematik, fen bilgisi, dil bilgisi ve sosyal bilgiler gibi akademik ağırlığı olan derslerin öğretiminde uygulanır. Zenginleştirme uygulamalarından verimli sonuçlar alabilmek için üç yaklaşımı entegre etmek gereklidir (Sak, 2010).

B 2 - Üstün Zekalı ve Yeteneklilerin Eğitiminde Kullanılması Gereken Strateji, Yöntem ve Teknikler

- Öğrencinin yetenekleri ve bildiği konular ilkokulda tespit edilmelidir ve buna uygun teknikler kullanılmalıdır.
- Taba Eğitim Modeli kullanılmalıdır.
- Proje tabanlı öğrenme kullanılmalıdır.
- Karakter eğitimi ve değerler eğitimi verilmelidir.
- Olimpiyatlara hazırlık bir teknik olarak kullanılmalıdır.
- Düşünme Becerileri eğitim-öğretim süreçlerine dahil edilmelidir.
- Online olarak ulaşılabilecek bilgi bankası olmalı. Farklılaştırılmış müfredatlar, farklı etkinlikler, farklı materyallere buradan ulaşılabilmeli ve öğretmenler yaptıkları etkinlikleri paylaşmalıdır.
- Hizmet içi eğitim ile öğretmenlere sürekli eğitimler verilmeli, eğitimlere istemeyen öğretmen katılmamalı ve buna göre öğretmenler arasında da bir değerlendirme sistemi olmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere verilen ödevler ve yapılan çalışmalar hayatın içinden olmalıdır. Yapılan çalışmalar sonucunda bir ürün ortaya çıkmalı ve çocuklar bunlar üzerinde çalışmalar yapmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin yeteneklerine göre ödevler verilmelidir.
- Küme çalışmaları yapılmalıdır.
- Keşfetme ve buluş yöntemiyle öğrenme yaklaşımları benimsenmelidir.
- Gruplama, hızlandırma, zenginleştirme gibi yönetsel önlemler tüm üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler için planlanmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin tüm çalışmalarında Bloom Taksonomisindeki Analiz, Sentez ve Değerlendirme basamakları kullanılmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin belirlenen yetenekleriyle ilgili üniversitelerden hocalar okullara giderek eğitimler vermeliler.
- Bilinen konular tekrar edilmemeli bunun yerine yeni konular ve konuların ayrıntıları öğrenilmelidir.
- Felsefe derslerin içine katılmalı böylece düşünme öğretilmelidir.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler her şeyi yerinde görerek öğrenmelidir. Alan gezileri öğretimin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.
- Beyin fırtınası, Scamper gibi yaratıcılık teknikleri kullanılmalıdır.
- Öğretim süreci interaktif hale getirilmelidir.
- İstasyon tekniği kullanılmalıdır.
- Farklı disiplinlerle entegre eğitim modelleri kullanılmalıdır.
- Simülasyon ortamı sağlanmalı ve öğrencilerin mümkün mertebe yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkan sağlanmalıdır.
- Çoklu zeka uygulamaları öğretim sürecine dahil edilmelidir.
- Açık uçlu sorular kullanılmalı fakat öğretmenlere açık uçlu sorularla yapılabilecek aktiviteler ve bunun yönetimi ile ilgili eğitimler verilmelidir.
- İşbirliğine dayalı öğrenme kullanılmalı ve öğrenme stillerine göre öğretim planlanmalıdır.
- Öğrencilere sürekli projeler verilerek proje konusunda önyargı ve olumsuz tutum oluşturulmaktadır. Bunun önüne geçerek öğretmenlere gerçek proje ile eğitimin nasıl yapılacağı açıklanmalıdır.

Çalıştayda ortaya konulan yukarıdaki fikirleri alan yazında ifade edilen bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde kullanılması gereken strateji, yöntem ve teknikler ile ilgili aşağıdakiler söylenebilir.

Kaliteli bir müfredat programının verimli olarak işleminde öğretimsel stratejilerin rolü göz ardı edilemez. Eğitimciler gelişimin bütün basamaklarına uygun ve fikir birliği ile geliştirilen güçlü müfredat programları dizayn edebilirler fakat öğretimsel stratejilerinin hatalı kullanımı sebebiyle başarısız da olabilirler. Aynı nedenden ötürü, bazı araştırmacılar üstün zekalı öğrencilerin öğrenmesinde uygun stratejilerin kullanılmasının etkili olup olmadığını bu öğrencilerin bilgiyi hem daha hızlı hem de daha bireysel şekilde edindiğini belirtmişlerdir (Harnishfeger & Björklund, 1990; Gaultney, 1998). Fakat bu yazarlar aynı zamanda en uygun müfredat seviyesinin ne olduğunu da sorgulamışlardır zira çok düşük eşik değerlerine sahip müfredatlar üstün zekalı öğrencilerin içeriği üst seviyelerde öğrenmek için uygun stratejileri kullanmasını gerektirmez. Bu bağlamda üstün zekalılarda strateji kullanımı öğrencilere zorlayıcı öğrenme etkinliklerini mecburiyet olmadığı halde sunmadan ilerlemeyecektir.

Araştırmalarda üstün zekalılarda stratejilerle ilgili bilgiler oldukça açık ve nettir: öğretmen tarafından kullanılan üst düzey stratejiler sınıf bağlamında değerlendirildiğinde öğrencilerde de üst düzey davranışların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Üstün zekalılarda strateji kullanımı ile ilgili araştırmalar çoklu strateji kullanımına ihtiyaç olduğunu belirtmektedirler, zira tek bir tip strateji kullanımından bütün öğrenciler yararlanamayacaklardır (Troxclair, 2000). Bu mevzu öğrenme ortamına yeni değişkenler eklenmesiyle birlikte daha karmaşık hale gelmiştir, bu değişkenler: öğrenci nüfusundaki çeşitliliğin artması, standart-temelli öğretime önem verilmesi ve öğrencilerin öğrenmesinde daha geniş bir kabul edilebilirliğin sağlanması ile ilgili uygun anahtar öğrenme pratiklerinin kullanılmasıdır.

Alan yazındaki yeni çalışmalar probleme dayalı öğrenme (Dods; 1997; Gallagher, 1998; VanTassel-Baska, 2003), eleştirel düşünme (Elder & Paul, 2003; VanTassel-Baska, Zuo, Avery, Little, 2002) ve yaratıcı problem çözme (Treffinger, Isakson, & Dorval, 2000; Volk, 2004) gibi karmaşık düşünme stratejilerinin üstün zekalılar programlarında anahtar yaklaşımlar olarak kullanımının önemini vurgulamaya devam etmektedirler. Zira bu stratejiler öğrencilerin karmaşık cevaplar vermesini gerektirir, birçok farklı zihinsel beceriyi kullanır ve gerçek yaşamdaki problemlerin çözümünde sıklıkla kullanılır. Farklı literatür kaynakları ise üstün zekalılar için daha biçimlendirilmiş ve bireysel yaklaşımların özellikle de bağımsız çalışma (Davolos & Haensly, 1997; Renzulli & Reis, 2004) ve mentörlüğün (Bennetts, 2001; Persson, 2000) kullanımını tavsiye etmeye devam etmektedirler.

Bağımsız projelerin akademik, sosyal-duygusal yararlarının yanında yaratıcı üretkenliği de uzun vadede destelediği ifade edilmiştir. Quek (Akt. VanTassel-Baska ve Stanbaugh, 2006) bir mentöre sahip olmanın da öğrenmenin kritik basamaklarında anlamlı katılımı sağlamanın yanında benzer faydalar ürettiğini beyan etmektedir. Bu ifadeler üstün öğrencilerle birlikte çalışan profesyoneller ve öğretmenlere göre şekillenmektedir. Bütün alanlardaki mentörler öğrencilerin kendileri ile ilgili ve çalıştıkları dünya ile ilgili algılarının şekillenmesi üzerinde sahip oldukları etkinin farkında olmalıdırlar. Sonuç olarak üstün zekalılarda kullanılacak öğretimsel stratejiler grup süreçlerini kapsadığı kadar bireysel yaklaşımları da içermelidir.

Üstün zekalılar için etkili bir müfredat uygulaması en iyi yönetim stratejilerinin kullanılmasını gerektirmektedir. Üstün zekalılar için kapsamlı, sistematik ve ayrıntılı öğrenmelerin planlanması için güçlü bir müfredat her ne kadar önemli bir bileşen olsa da, sınıf yönetimi sistemleri olmadan en iyi müfredat programı bile önemsiz ve verimsiz

olacaktır. İster üstün zekalıların olduğu homojen bir sınıfta, isterse heterojen bir normal sınıfta bütün öğrenciler aynı hazır bulunuşluk seviyesine sahip değildirler, bu sebepten öğrenme birimlerine aynı anlama, derinlik veya deneyim kapasitesiyle yaklaşmazlar ki bu da müfredat programının içerisinde uyarlamalar yapılması gerektiğini gösterir. Yönetim stratejileri müfredat programını etkili bir şekilde farklılaştırmak ve üstün zekalı öğrencilere anlamlı öğrenme deneyimleri sunmak için elzem hale gelmiştir.

Birçok öğretmen sınıflarını sezgisel olarak etkili öğrenmeye sebep olan bir şekilde yönetir, bunu yaparken de belirli öğrenciler, sınıflar veya durumlar için geçerli olan ve onlarda işe yarayan becerilerini kullanırlar. Bu noktada üstün zekalıları için programlar öneren sınıflarda veya okullarda olması gereken araştırma temelli yönetim stratejilerinin gruplama seçenekleri, tanısal-öngören yaklaşımlar, hızlandırma ve zaman yönetimini içermesi gerektiği ifade edilmektedir (VanTassel-Baska & Stanbaugh, 2006).

B3 - Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimi için materyal hazırlanması ve kullanımı

Bu bağlamda çalıştaydaki “Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimi için materyal hazırlanması ve kullanımı” başlığı altındaki paylaşımların genel hatlarıyla literatüre paralel olduğu gözlenmiştir. “Materyal Geliştirme” kategorisine ilişkin ileri sürülen fikirler 5 ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; üstün zekalı ve yetenekli bireyler için geliştirilecek materyallerin türü, geliştirilen materyallerin eğitimde nasıl kullanılacağı, materyallerin istihdamı için izlenecek yol, materyal kullanımına ilişkin eğitim ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik materyal kullanımınıdır.

Üstün zekalı ve yetenekli bireyler için geliştirilecek *materyallerin türü* ve *geliştirilecek materyallerin eğitimde nasıl kullanılacağı* ile ilgili ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.

Katılımcılar öncelikle geliştirilecek materyallerin sadece kağıt-kalem ve yazılı materyal olmaması gerektiğini altını çizmişlerdir. tüm öğrenme stillerine hitap edecek, öğrencilerin gelişim yaşlarına ve hızlarına uygun, öğrencilerin ilgisini çekebilecek, öğrenmeye güdüleyen ve öğrenilenleri kalıcı kılarak gerçek hayata ya da başka alanlara transferini kolaylaştıran, uygulamaya dönük materyallerin kullanılması gerektiği konusunda hem fikir olunmuştur. Bunun için özellikle video, resim gibi görsel araçların kullanımına imkan veren, gerçek yaşantıları öğretim ortamına sağlıklı bir şekilde aktarabilen özellikteki materyallerin geliştirilmesi ya da yurt dışından temin edilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Katılımcılar tarafından materyal geliştirilmesi hususunda yurt dışındaki kaynaklardan faydalanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu faydalanım, direkt materyal satın alınması veyahut ilgili uygulamaları örnek alarak benzer materyal geliştirilmesi şeklinde olabilir. Yurt dışından edinilen malzemelerin uygunluğunun ilgili uzmanlarca denetlenmesi ve gerekirse toplumsal uyarlamaların yapıldıktan sonra öğrencilerin kullanımına sunulması gerektiği düşünülmektedir.

Yurt dışındaki eğitim modellerinin materyal geliştirme boyutlarının incelenmesi gerektiğine kanaat getirilmiştir. Özellikle düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik ve görsel materyal kullanımıyla ön plana çıkan Montessori eğitim modeli gibi uygulamalar örnek alınarak materyal geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Alternatif ve uygulamaya dönük materyal türüne örnek olarak “Okullar Hayat Bulsun” projesi gösterilmiştir. Bu proje kapsamındaki zenginleştirilmiş kütüphane modelinin yaygınlaştırılması gerektiği ileri sürülmüştür.

Beyin temelli öğrenme kuramından yola çıkılarak, özellikle genelde eğitim sisteminde ihmal edilen sağ lobun gelişimine yönelik olarak öğrencilerin müzik , spor, sanat etkinlikleriyle buluşturulması, müzelerle ve konservatuarlarla işbirliği ve ortak çalışma yapılması önerilmiştir.

Ayrıca esnek bir materyal türü olarak şehir merkez kütüphanelerinde oyuncak kitaplıkları kurulması fikri ortaya atılmıştır. Bu oyuncak kitaplıklarında özellikle düşünme becerileri ve yaratıcılık gibi üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasına aracı olacak materyallerin halka açık bir şekilde sunumunun sağlanması gerektiği fikri paylaşılmıştır.

Bunların yanı sıra okul yapılanmasında branş temelli yaklaşımı benimseyip Matematik sınıfı, Fen Bilgisi, Tarih-Coğrafya sınıfı gibi bir oluşum sağlamanın, materyal kullanımında kolaylık sağlayacağı, ve materyal kullanımı-öğretim ilişkisini kuvvetlendireceği savunulmuştur. Öğrencilerin bu şekilde, derslerin işlenmesi sırasında zenginleştirilmiş materyallerin tümüne rahatlıkla ulaşabilecekleri, gerek zihinsel olarak motive edici, gerek fiziksel olarak destekleyici ve zenginleştirici bir öğrenme ortamında eğitim-öğretim görmeleri, üstün zekâlıların eğitimi için gerekli olan içerik, süreç ve ürün farklılaştırmasının ilkelerinin de sağlanmasına vesile olmuş olacaktır.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler için geliştirilecek *materyallerin istihdamı için izlenecek yol* ile ilgili ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.

- Katılımcılar eğitim materyallerini elde etmenin çok farklı yolları olabileceğini, eğitim materyali hazırlamada, öğrenciler de çevre ve tasarruf bilincini de arttırabileceği için özellikle geri dönüşümün kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.
- Tasarlanan eğitim-öğretim materyallerinin üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olabilmesi adına, alanda teorik ve pratik yeterliliğe sahip kurumların (örn: Üstün Zekâlıların Eğitimi Bölümü ve Bilim Sanat Merkezleri) eğitim malzemeleri hazırlamak işbirliği yapmasının faydalı olacağı ileri sürülmüştür. Yapılan çalışmaların ortak kullanımı sağlamak adına elektronik ortama aktarılarak bir materyal havuzu oluşturulmasının da yapılan çalışmaların yaygınlaştırılması ve kalıcılığı açısından önemli olduğuna değinilmiştir.
- Materyal geliştirme hususundaki bireysel ve iyi niyetli çabaların mutlaka ve mutlaka devlet kanalları ve özel kurumlar (özel okullar, firmalar) tarafından desteklenmesi gerektiği hususunda katılımcılar hem fikir olmuşlardır. Özellikle belli disiplinlerde üst düzey yeteneği ya da performansı olan öğrencilerin geliştirdikleri projeler kapsamında, projeleri ilgilendiren kurum, kuruluş ve firmalardan materyal desteği sağlanabileceği paylaşılmıştır. Maddi desteğin yanı sıra kurumlar arası işbirliğinin de materyal geliştirmede etkili ve verimli olabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda Kız Meslek Liselerinden destek alarak, üstün zekâlı öğrencilerin eğitimine yönelik zenginleştirilmiş materyal geliştirilebileceği düşünülmektedir.
- Okulların yapılmasına ayrılan bütçenin, bina kadar okulun içinin düzenlenmesinde de kullanılması gerektiği ileri sürülmüştür. Yetkililer ya da sponsorlar tarafından genelde fiziksel şartlara bütçe ayrıldığı ama binanın içini bir eğitim yuvasına dönüştüren

eğitimin içeriğinin ihmal edildiği vurgulanarak, eğitimin en somut boyutlarından birisi olan materyal zenginliğinin de bütçe kapsamında ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler için **materyal kullanımına ilişkin personel eğitiminin** nasıl olacağı ile ilgili ele alınan fikirler şöyle özetlenebilir.
- Çalıştayda katılımcılar malzemenin gerek geliştirilmesi gerekse eğitim-öğretim esnasında kullanımı için personelin eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerektiği hususunda hemfikir olmuşlardır. Bu konuda genel bir merkezden yürütülecek hizmet içi eğitimlerin yararlı ve pratik olacağı kanısı hâkimdir. Bunun yanı sıra teknolojiden de faydalanarak internet üzerinden ya da CDler, kitaplar, kitapçıklar aracılığıyla üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerde materyal hazırlanması ve kullanımının önemiyle ilgili eğitim araçları ve imkanları geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- Ayrıca farklı ülkelerde eğitimde materyal kullanımıyla ilgili çalışmaların incelenmesi ve güncel gelişmelerin takibi açılarından görevlendirilecek öğretmenleri Bu alanda çalışan öğretmenlerin yurt dışında eğitim alması için maddi kaynakların araştırılmasının gerektiği dile getirilmiştir.
- Yurt dışı eğitim, teknoloji kullanımı, kitap ve kitapçık basımı gibi çeşitli yollarla elde edilen bilgi ve deneyimlerin de ortak bir havuzda toplanması, alanla ilgili herkesin faydalanabileceği bir arşiv oluşturulmasının getireceği kolaylıklara ve yapacağı katkıya değinilmiştir.
- Eğitim, araştırma ve kaynak imkanlarının yanı sıra öğretmenlere materyal hazırlanması ve kullanılması konusunda esneklik sağlayan yönetmeliklerin geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Bu kapsamda, öğretmenlere farklı materyaller kullanmaları ve geliştirmelerinde özgürlükler tanınması gerektiği not edilmiştir.
- Çalıştayın “Üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi için materyal hazırlanması ve kullanımı” başlığı altında katılımcıların ele aldığı son konu ise **eğitim ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik materyal kullanımı** olmuştur. Bu başlık kapsamında;
- Maddi yetersizliği olan öğrencilere ve ailelerine destek verilmesi gerektiği,
- İki kere tanılanmış üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için alternatif materyaller geliştirilmesi veya satın alınarak temin edilmesi için gerekli çalışmaların yapılmasının ve kullanım gereklerinin iyice izah edilip kullanımlarının yaygınlaştırılmasının öneminin altı çizilmiştir.
- Materyallerin, eğitim – öğretim süresince kullanımı sırasında bireysel hıza ve ilgiye yönelik farklılaştırılması gerektiğinin özellikle altı çizilmiştir. Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler uygulanan eğitsel ve yönetsel önlemin türüne göre materyalin de türünün, içeriğinin, kapsamının ve uygulama şeklinin değişmesi gerektiği savunulmuştur.

“Üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi için materyal hazırlanması ve kullanımı” başlığı adı altında ele alınan konuların önemi ilgili literatür tarafından da desteklenmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların yaşlarındaki farklı bilişsel gelişim hızları ve derinliklerinin gerektirdiği eğitsel ve yönetsel önlemlerin önemli bir ayağını oluşturan materyal hazırlanması ve kullanımı literatürde derinlemesine ele alınmaktadır (VanTassel Baska ve Little, 2003; Purcell ve Eckert, 2006).

Uzun yıllar boyunca yapılan araştırmalar sonucunda **üstün zekâ ve yetenek** kavramının basit bir tanımı olmadığına kanaat getirilmiştir. Bunun yerine günümüzde üstün zekâ ve

yeteneğin, pek çok davranışı, beceriyi ve yeterliliği kapsayan çok boyutlu bir yapı olduğu düşünülmektedir. Bu bakış açısının altında üstün zekâlı ve yetenekli olarak tanımlanan grubun homojen olmayışı, bu grup içerisindeki bireylerin çeşitliliği yatmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler gibi kendi içinde yoğun bir çeşitlilik gösteren bir grubun eğitsel materyal tasarımı ve kullanımıyla ilgili esnek davranılması, müfredatın üstün zekâlı ve yetenekliler için farklılaştırılmasının esaslarından (Reis ve Sullivan, 2009).

Bu bağlamda üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitiminde materyal kullanımından bahsederken bireysel farklılıkların gözetilerek materyal ve kaynak çeşidinin ve kullanım şeklinin uygun düzenlemeler yaparak şekillendirilmesi esnek bir sınıf ortamının vazgeçilmezlerinden olmaktadır (VanTassel Baska ve Little, 2003). Bu sürecin nasıl gelişeceği hususunda kuramsal çerçeveler mevcuttur. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizle çalışan eğitimcilerimizin bu çerçevelerden mutlak surette haberdar edilmesi gerekmektedir (Sak, 2010).

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin çeşitliliğinin yanı sıra, günümüz dünyasının daha hızlı, teknik ve çok boyutlu yapısından dolayı da bireylere değişime açıklığın, esnek düşünmenin, bilgiyi seçerek kullanmanın ve üst düzey becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı farklılaştırılmış bir eğitime ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu bağlamda otonom öğrenciler olan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin yaşam boyu öğrenci olmaları açısından teknoloji vasıtasıyla erişimi kolaylanmış kaynakların arasından ilgili olanları seçmeye yönelik araştırma becerilerinin ve kaynaklardaki bilgilerin doğruluğunu tartmak açısından eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi de materyal kullanımı başlığı altında ele alınması gereken konulardandır (Özyaprak, 2012).

Bilgi çağında teknolojiyi kullanmak bir ayrıcalık değil, zorunluluk olmuştur. Toplumların gereksinim duyduğu birey nitelikleri değişmiştir. Öğretmenlerden de bilgi toplumu bireylerini yetiştirebilmeleri için derslerini teknolojiyi ile bütünleştirmeleri beklenmektedir. Öğretmenlerin etkili öğretim materyalleri hazırlama yeterliliklerine sahip olabilmeleri için teknolojik imkanların eğitim-öğretim ortamlarındaki işlevlerini, bunları hazırlarken dikkat edilmesi gereken ilkeleri ve yaygın kullanılan materyal türlerinin yarar ve sınırlılıkları ile bunların seçiminde ve kullanımında dikkat edilecek özellikleri de iyi bilmeleri gerekir. Öğretmen adaylarının bunları bilgi düzeyinde değil uygulama hatta değerlendirme düzeylerinde kazanmaları ileride mesleki yaşantılarında materyal geliştirmelerinde onlara yardımcı olacaktır (Gündüz ve Odabaşı, 2002).

Farklılaştırılmış bir eğitimde içerik öğrenciler için anlamlı, öğrencilerin dünyaları ile ilişkili olmalıdır. Etkili bir içerik farklılaştırması kapsamındaki eğitim-öğretim materyalleri konuyla ilgili gerçek bilgilere, ilkelere ve genellemelere ulaşmaya aracı ve öğrencilerin kendilerini ve hayatı anlamlandırmalarına yardımcı olmalıdır (Tomlinson, 2007).

Özetle farklı alanlarda üst düzey potansiyeli performansa dönüştürme çalışmalarında materyal ve kaynak kullanımı hassas bir konudur. Bu konuyla ilgili eğitimcinin eğitilmesi, öğrencilerin farklılıklarının tespit edilmesi, zengin materyal ve kaynak imkanları için gerekli desteğin bulunması, materyal ve kaynak kullanımı sırasında etikliğe ve güvenilirliğe dikkat edilmesi, kullanılan materyallerin üst düzey düşünmeye aracı olması açısından farklılaştırılmış müfredatla bütünleştirilmesi ve derslerin

malzeme ve kaynak kullanmaya fırsat verecek şekilde uygulamaya dönük işlenmesi bu konuda ele alınması gereken konulardandır.

B 4 – Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Sınıf Yönetimi ve Ortam Düzenleme

Yapılan çalıştayda katılımcılar şunları ifade etmişlerdir:

- Sınıf yönetimi kavramının kullanılması yanlıştır. Bunun yerine gruplama kavramını kullanmak daha yerinde olacaktır. Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitiminde daha bireysel ve daha az çocuğun bulunduğu ortamlar oluşturulmalıdır.
- Esnek grup uygulamaları da yapılabilir. Bu gruplar hem farklı yeteneklerin bulunduğu gruplar, hem de aynı yeteneklerin bulunduğu gruplar şeklinde olabilir.
- Sınıflar materyal açısından zengin olmalı ve materyaller kolaylıkla ulaşılabilir olmalıdır.
- Sınıf yönetiminde esnek davranılmalı, kurallar ve etkinliklere öğrencilerle birlikte karar v erilmelidir. Her aşamada birlikte hareket edilmeli ve yapılanların nedenleri öğrencilere açıklanmalıdır. Öğrenciler değerlendirme sürecine de katılmalıdır.
- Sınıflarda ilgi köşeleri veya ilgi merkezleri, ya da istasyonlar oluşturulmalıdır.
- Serbest zaman etkinliklerine fırsat tanınmalı böylece öğrencinin ilgi alanlarında bağımsız çalışması sağlanmalıdır. Şu anki standart eğitim verilen ortamlarda zenginleştirilmenin yapılması oldukça zordur. Bu sebeple okullarda kaynak odası olmalı ve sınıflarda iki tane öğretmen bulunmalıdır. Kaynak odaları sayesinde disiplinler arası çalışmaların yapılması da kolaylaşacaktır.
- Sınıf ortamı genişletilerek, öğrenme ortamı kavramı kullanılmalıdır ve öğrenme ortamı müzeler, araziler gibi alanları da kapsamalıdır. Sınıflar organize edilirken odaklanma problemi gibi farklı etkenler de düşünülmalıdır. Bu sebeple sınıflarda çok fazla uyarıcının yer almaması sağlanmalıdır.
- Öğrenme ortamı olarak atölyeler, öğrencilerin dikkatlerini daha iyi yoğunlaştırmasında etkin rol oynayabilir. Sınıf veya öğrenme ortamında öğrencilerin hareketlerinde esnekliğe izin verilmelidir. Sınıf veya öğrenme ortamında bazı öğrencilerin direnci olabilir ve bu direnci kırmak ancak materyallerin kullanımı ile mümkündür. Öğrenciler doğal ortamlarında gözlenmeli ve değerlendirilmelidir.
- Sınıf yönetimi ile içerik arasında önemli bir paralellik vardır. Binalar yapılırken, çoklu kullanıma önem verilmelidir. Binalar kampüs şeklinde konuşlanmalı, öğrencilerin doğayı da gözlemleyebilecekleri alanlar düşünülmalıdır.
- Her ortam bir eğitim ortamı olarak değerlendirilmelidir.
- Sınıf yönetimi iyi bir planlama ile ilgilidir. Asıl olan okulların kendisini düzenlemesidir.
- Belli merkezlerde ekonomik durumu iyi olmayan okulların gidebilecekleri etkili yerler yapılabilir. Ortam düzenleme de idareciler, öğretmenlerle işbirliği yapılmalıdır.

- Sınıflar 4 kişiden fazla olmamalıdır. (Bu konudaki görüşler 12, 10,2-6 arası, 15 şeklinde değişmektedir).
- Sınıfta dikkat dağıtıcı malzemeler bulunmamalıdır.
- Okul binası estetik olmalıdır.
- Gruplar öğrenme stilleri ve yorum gücüne göre oluşturulmalıdır.
- Öğrencilere adaletli davranılmalıdır.
- Sınıf temiz, düzenli, sessiz ve sakin olmalıdır.
- Oturma düzeni, tüm öğrencilerin tahtayı göreceği şekilde olmalıdır. Sıralar u şeklinde olmalıdır. Öğrenciler minderlerde oturabilir.
- Öğretmen güler yüzlü ve şefkatli olmalıdır. İlgiyi çekecek davranışlarda bulunmalı ve öğrencilere içeriği ilgi çekici bir şekilde sunmalıdır.
- Teknolojik materyaller kullanılmalıdır.
- Öğretmen rehber ve lider olmalıdır.
- İletişimde etkin dinlemeye önem verilmelidir.
- Öğrenme ortamında veya sınıfta birkaç öğretmen olmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim veren bir okul veya kurumda ikili öğretim yapılmamalıdır. Sınıf bir sınıfa ait olmalıdır. Sınıf mevcudu 20-15 arasında olmalıdır fakat bu mevcut sözel derslerde öğrencilerin fikirlerini açıklayabilmesi açısından azaltılmalıdır.
- Davranış bozukluğu sergileniyorsa bu rehberlikle birlikte halledilmelidir.
- Öğretmelerin kendi sınıfları olsun, öğrenciler bu sınıflara gitsin.
- Sınıf düzenlenmesinde sıra dışı materyaller sağlanabilir.
- Disiplin, düzen gibi problemlerin çözümü için danışma kurulunun oluşturulması gerekir.
- Sınıfları bölebilmek için sınıflarda paravanlar olmalıdır.
- Sınıflarda üretime önem verilmeli ve üretim arttırılmalıdır.
- Öğrenme John Hopkins'ın geliştirdiği biçimde eğitim öncesinde ihtiyaç analizi yapılarak, eğitim süresince olumlu öğrenme ortamı yaratarak ve eğitim sonrasında takip edilerek yapılmalıdır.
- Sınıf öğretmenlerinin donanımlı olması gerekir. Materyal ve bilgi olarak donanımlı gelsin ki sınıfı yönetebilsin.
- Öğretmen iyi organize den, kendini iyi tanıyan, iyi iletişim kurabilen, çatışma yönetimini bilen, demokratik, ses tonlaması yapabilen, göz teması kurabilen, beden dilini kullanabilen bir öğretmen olmalıdır.
- Her sınıfın bir rehber öğretmeni olmalıdır.
- Okullarda öğrencileri stresten uzaklaştıracak akademik olmayan derslerin de konuşulması ve oluşturulması gerekir.
- Öğrenme ortamı öğrenci merkezli olmalı ve öğrenciye zaman ayrılmalıdır.
- Müfredatın esnek bir biçimde kullanılması gerekir.
- Sınıftaki tüm yerler öğretim için kullanılmalıdır. Öğreten duvarlar oluşturulabilir.
- Sınıflara lavabo ve su konulmalıdır.
- Klasik müzik dinletilebilir.
- Sınıf veya grup amblemleri oluşturulmalıdır böylece sınıf bilinci sağlanır.
- Sınıflarda olumlu atmosferin oluşturulması şarttır. Olumlu davranışlar pekiştirilmelidir.
- Kendi kendini yöneten okul bilinci geliştirilmelidir. Köy enstitüleri modeli örnek alınmalıdır.

Yapılan tartışmalarda da bahsedildiği üzere, Üstün zekalı ve yetenekli çocuklar için sınıf yönetimi, sıklıkla eğitimciler için güçlük yaratmaktadır. Çünkü öğrenciler farklı projelere, diğerleriyle fikirlerini tartışmaya, farklı aktiviteleri farklı sınıflarda yapmaya ihtiyaç duyarlar. Her daim olmamakla birlikte üstün zekalı ve yetenekli çocukların akademik başarılarının yüksek olma durumu söz konusudur. Bu sebepten ötürü öğretmenler sınıf içi davranışlarının da iyi, olumlu olmasını beklerler. Fakat üstün zekalı ve yetenekli çocuklarında tıpkı diğer çocuklar kadar yönerge ve kurallara ihtiyaç duyduğunu unutmamak gerekir. İlk derste öğretmenin öğrencilerle birlikte sınıf kurallarını belirlemesi, sınıfta toplu olarak bunların tartışılması, öğrencilerin fikirlerini paylaşmasına izin vermesi olumlu sınıf atmosferi için önemli ve etkilidir.

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı sınıflar esnek ve açık olmalıdır. Hem bağımsız hem de grup çalışmaları için farklı aktiviteleri için uygun boş alanlar olmalıdır. Öğrenciler çalışırken ihtiyaçlarına göre istedikleri kadar hareket edebilmelidirler. Kurallar, sınıfı, kütüphaneye, kaynak odasına, laboratuvara gidebilmek için terk edebilecekleri şekilde düzenlenmelidir (Feldhusen,1993).

Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler farklı içerikler üzerinde çalışırken farklı öğrenme stilleri kullanabilirler ve farklı ürünler yaratırlar. Bu durumlarda öğretmenlerin rolü geleneksel öğretmenden farklılaşmalıdır. Sadece müfredatın sunulması öğretmenlerin asli ve birincil amacı olmamalıdır. Bunun yanı sıra, öğretmenler öğrenciler için alternatifler üretmeye ve seçmeye, onlara rehberlik etmeye ve süreç boyunca ilerlemelerini değerlendirmek üzere onlarla çalışmaya konsantre olmalıdır. Öğrencilere kendi aktivitelerini planlama şansı ve fırsatı vererek bağımsızlıklarını ve dikkatlerini desteklemelidirler.

B 5 - Üstün Zekalı ve Yeteneklilerde Ölçme ve Değerlendirme

- Genel değerlendirme sınavları yapılmalıdır.
- Test bataryası kullanılmalıdır.
- Öğretmenlere ölçme ve değerlendirme eğitimi verilmelidir.
- Testler geliştirilmelidir.
- Gözlem (anne ve baba) yapılmalıdır.
- Yetenek testleri geliştirilmelidir.
- Tek ölçme aracı test olmamalıdır.
- Süreç değerlendirilmelidir.
- Sınav değerlendirme sisteminde bir çok kriter bir arada kullanılmalıdır ve çocuğa değerlendirme sonuçları bildirilmelidir.
- Rubrikler kullanılmalıdır.
- Sadece akademik değil sosyal duygusal değerlendirme de yapılmalıdır.
- Hızlandırılmış gruplarda bazı öğrenciler düşük notlar alabiliyor bu öğrenciler ileri müfredat uygulamalarına tabi tutuldukları için hızlandırma gruplarında alınan notlar karne notu olarak kullanılmamalıdır.
- Değerlendirme yöntemleri çeşitlendirilmeli ve açık uçlu sorular yöneltilmelidir.
- Değerlendirme sonuçları velilerle ve çocuklarla paylaşılmalıdır.
- Herkese farklı uygulamalar yapılmalı ve şans faktörü test sisteminde ortadan kaldırılmalıdır.
- Ölçme değerlendirme tek merkezden yapılmalıdır.
- Ölçme yapılan merkezler kontrol altına alınmalıdır.

- Planlama noktasında öğrenciyle ilgili hedef ve kazanımların belirlenememesi sorun yaratıyor. Hedef, kazanım ve standartlar net bir şekilde ortaya konulmalıdır.
- Aşamalı değerlendirme yapılmalıdır.
- Değerlendirmenin sadece 30 kriteri olmamalıdır.
- Farklı ölçüm araçları üretilmeli ve gözlem göz önünde bulundurulmalıdır.
- Projeler bazında ölçme ve değerlendirme yapılabilir.
- Öğrencilerin portfolyo dosyaları tutulmalı, süreç değerlendirmesi yapılmalıdır.
- Ön test yapılarak bilgilerine bakılan öğrencilerin gruplara ayrılması
- Akran ve grup değerlendirmesi kullanılmalıdır.
- Her öğrencinin bireysel olarak değerlendirilmesi (spesifik özelliğine göre) gerekmektedir.
- İlgi alanları ve yeteneklerine göre değerlendirme yapılmalıdır.
- Hiçbir zaman notla değerlendirme olmamalıdır.
- Gelişim süreçleri eğitim veren öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmelidir.
- Değerlendirmelerde rehberlik servisi üst düzeyde etkin olmalıdır.
- Bio feedback ölçümler de kullanılmalıdır.
- Yetenekleri tespit edilememiş olan gruplar için yetenek tespit bölümlerinin olmalıdır.
- Not kaygısı yaşayarak ilgi ve yeteneklerini geliştirme fırsatı bulamayan çocuklar için SBS türü uygulamalardan ek puan verilmesi gündeme alınmalıdır.
- Bilgiyi ezberleme ve depolama yerine çocukların bilgiyi öğrenebilecekleri alanlara yönlendirmeli ve ölçümlerin de o doğrultuda yapılması gerekmektedir.
- Sınavlar olmamalı, notlar sınıf içi katılım, etkinliklerdeki performans ve ödevlerine göre belirlemelidir.
- Ölçme değerlendirme araçları "BEP" ve "BİP" lere uygun olmalı
- Ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri öğrenmenin düzeyine ve öğrenme süreçlerinin niteliğine uygun olmalıdır.
- Taksonomik yaklaşımda belirtilen üst düzey öğrenme beklentilerini de ölçebilmelidir.
- Öğrencinin geleceği göz önünde bulundurularak ulusal ve uluslararası arası ölçme değerlendirme yöntemleri de eğitim sürecinde gözetilmelidir.
- Bireysel ölçme yapılırken bireyler arası adalet ve denge sağlanmalıdır.
- Bir grup öğrenci normal ölçme değerlendirmenin dışında liseye ve üniversiteye yerleştirilebilmelidir.
- Kendilerini gerçekleştirecekleri bir eğitim almaları için sınav kaygısı içine sokulmamalıdır.
- Ölçme değerlendirme üretkenliğe dönük olmalıdır.
- Etkinlik değerlendirme ölçeklerinin yanında modüllerle yürütülen uyum, destek etkinlikleri modüller bazında değerlendirilmelidir.
- Proje temelli değerlendirme yapılmalıdır. Her basamakta yılda iki kez öğrencilerin proje hazırlaması ve sunması istenebilir. (bilimsel araştırma tekniklerinin uygulanabilirliği) – (grupla çalışma tekniklerinin pekiştirilmesi)
- Üstün çocuklarda öz değerlendirme tarzı değerlendirmeye ağırlık verilmeli. Üstün çocuğun kendi yeterlikleri/yetersizliklerini kendisinin fark etmesi sağlanmalıdır.
- Sorular anlaşılır ve kapsamlı olmalıdır. Çoklu konuları aynı anda denetleyebilen sorular daha etkili olur.
- Yorum soruları eklenerek ölçme değerlendirme uygulamaları zenginleştirilmelidir.
- Genel sınav sisteminin dışında bırakılması ya da ek puan uygulamasına geçilmelidir.
- Yetenek ve ilgi tespiti akademik tespitler kadar önem taşımaktadır. Erken ve doğru yönlendirilmenin başarıda rolü çok büyüktür.

- Öğretmenlerin öğrencilerinin bireysel özellik ve farklılıklarını tanıyabilmeleri adına kişilik testleri ve bilgilendirme yapılmalıdır.
- Bu tür öğrencilerin ölçme ve değerlendirilmesi alanlara göre yapılmalıdır.
- Tüm sene boyunca yapılan etkinliklerin genel olarak incelenip ondan sonra değerlendirme yapılmalıdır.
- Değerlendirme bireye özgü olmalıdır.
- Sınavlarda 100 üzerinden değerlendirme olmalı ve sınav başına 3 kurtarma sınavı şansı olmalıdır.
- Ölçme farklı yaşlarda farklı ortamlarda farklı zaman periyotlarında yapılandırılmalıdır.
- Öğrenci gözlem dosyaları tutulmalı. Yetenek alanları için ayrı ayrı performans değerlendirmeleri yapılmalıdır.
- Öğrencinin kendi kendini değerlendirebileceği anketler yapılmalıdır.
- Uyguladıkları projelerle ilgili proje değerlendirme ölçekleri yapılmalıdır.
- Bireysel performanslarının yanında grupta çalışmalarındaki performansı da ölçülmeli.
- Ölçme akademik başarısını değil, yaratıcılığını ölçmelidir.
- Proje çalışmalarında/bireysel çalışmalarda kriterler önceden öğrencilerle birlikte belirlenmeli ve bu kriterlere göre değerlendirme yapılmalıdır.
- Yazılı sınavlarda herkesin yapabileceği soruların yanında farklı bir iki soru eklenip isteyenlerin yanıtlanması istenebilir.
- Okul içi davranışlar da değerlendirilmelidir.
- Eğitim basamakları arasında öğrenciler küçük projeler hazırlamalı, projeleri değerlendirmelidir.
- Yeteneklerin gelişimi de ölçülmeli, yılsonu gösterileri, kişisel çalışmaları değerlendirilmelidir.
- Yapmış olduğu çalışmalar diğer öğretmenlerle birlikte değerlendirilmeli ve öğretmenlerin puan ortalaması alınmalıdır.
- Değerlendirmede teknoloji kullanılmalıdır.
- Her etkinlik sonunda geri bildirim alınmalıdır.
- Etkinlik sonunda kazandırılmak istenen davranışlarla ilgili gözlem yapılmalıdır.
- Etkinliği yapan öğretmenin yanında onu gözlemle değerlendirecek başka bir öğretmen bulunmalıdır.
- Her ay, her ünite sonunda, bilimsel verilerle yazılı olarak değerlendirilmesinin yapılması gereklidir (form, çizelge, portfolyo vs.).
- Öğretmenler kurulu ya da etkinliğini gözlemleyen kişilerden oluşan kurulun her öğrenciyle tek tek görüşmesi ve öğrenci hakkında detaylı bir rapor oluşturulması gereklidir.
- Değerlendirmeler standardize edilmiş testlerle, aile gözlemleri ve eğitimci gözlemleri sonucuna göre sonuçlandırılmalıdır.
- Öğrenciler belirli aralıklarla değerlendirilecek gelişmeleri takip edilmelidir.
- İdare, rehberlik, öğretmen, veli işbirliği içinde olmalıdır.
- Proje çalışmaları da öğrencilerin davranışına göre değerlendirilmelidir.
- Okullarında ölçme ve değerlendirme bireysel yapılmalıdır. Bilsem'ler ile ortak çalışma yapılmalıdır.
- Sınavlar önceden bildirilmelidir.
- Sınavlarda önce öğretmenler öğrencileri motive etmelidir.
- Sınıf içinde sınavda dikkati dağıtacak hiçbir şey olmamalıdır.
- Zeka alanları belirlenerek değerlendirme yapılmalıdır.
- Genel değerlendirme yöntemi değiştirilmelidir.

- Ölçme değerlendirme testlerinin geçerlilik-güvenirliğindeki eksikler giderilmelidir.
- Ölçme ve değerlendirme veli istediği için değil, eğitim için yapılmalıdır.
- Problem çözme becerilerini geliştirme amaçlı değerlendirmeler yapılmalıdır.
- Metabolişsel değerlendirme yapılmalıdır..

Çalıştayda ortaya konulan yukarıdaki fikirleri alan yazında ifade edilen bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin ölçme ve değerlendirilmesi ile ilgili aşağıdakiler söylenebilir.

Üstün yetenekliler için geliştirilmiş bir müfredatın etkisinin değerlendirilmesi, müfredat çalışmalarının en önemli yönlerinden biridir. Öğrenme sürecinin bu basamağında, öğretmenler öğrencilerinin sosyal ilişkilerdeki alma eğilimlerinden ziyade öğrenme süreçlerindeki alma eğilimleri hakkında duyarlılık geliştirirler. Becerilerde ve kavramlarda üstünlük ve bunları uygulama kapasitesi doğrudan değerlendirilebilir. Böylece eğitsel planlamayla ilgili sonraki adımlar hakkında karara varılır. Fakat değerlendirme sürecinin amacı çok boyutludur. Öğrencinin müfredattaki ilerlemesini anlamamızı sağlar ve gelecekte ihtiyaç duyulacak alanlara nokta vuruşu yapılmasına olanak verir. Değerlendirme verileri aynı zamanda planlamanın ve öğrencilerin eğitilmesinin ne kadar iyi olup olmadığı hakkında faydalı bilgiler sağlar. İdeal şartlar altında, üstün yetenekliler için geliştirilmiş bir müfredatta belirtilen her çıktıya karşılık gelen bir değerlendirme tekniği vardır. Böylece amaçlanan her öğrenme ölçülüp değerlendirilebilir. Üstün ve normal yeteneklilerle ilgili eğitsel girişimlerin önemi, zaman, modeller ve öğrenme seviyeleri açısından çoğu zaman farklılık gösterdiğinden, öğrencilerle ilgili çıktılarla değerlendirme yaklaşımları çok daha önemli hale gelmektedir (VanTassel-Baska ve Stanbaugh, 2006)).

Değerlendirme, sınıftaki planlama ve uygulama çizgisinin üzerinden kendiliğinden devam eden tüm müfredat gelişimi döngüsünün bir parçasıdır. Dahası, o müfredat uygulamasının yeni döngüsünün temeli olacak hareket planına bir giriştir. Johnson (Akt. VanTassel-Baska ve Stanbaugh, 2006) üstün yeteneklilerin müfredatlarının her yıl gözden geçirilmesinin ve elde edilen sonuçların kullanılmasının önemini vurgulamıştır. Üstün yetenekliler için yapılan müfredat programları, anlamlı sınıf değerlendirmeleri bu müfredat geliştirme sürecinin mantıklı bir parçası olmadığı müddetçe geliştirilemez.

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Değerlendirilmesindeki Problemler

Pek çok eğitimci eğitsel ölçümlerin standart ve açıklanabilir olmasına verilen önemi küçülmektedir. Çünkü bu özellikler, öğretmenlerin, okulların ve bölgelerin niteliklerini ölçmekten çok onları cezalandırmak için kullanılmaktadır. Fakat bu kadar büyük ölçekli çabalardan dolayı bireysel öğrenci değerlendirmesiyle ilgili çok daha gerçekçi konular hasıraltında kalmaktadır. Okullarımızdaki en iyi öğrencilerimizin öğrenmelerini takip etmek birkaç nedenden ötürü çok zordur.

Üstün yeteneklilerin öğrenmelerinin değerlendirilmesini zor kılan birinci neden, belli bir konu alanında son derece ilerlemiş olan öğrenciler için standardizasyonu yapılmış uygun değerlendirmelerin bulunmamasıdır. Eğer bir 4. sınıf öğrencisi sene sonu değerlendirmesi için, daha sene başında üstten 5. persantilde olduğu bir sınava giriyorsa, eğitimin ya da öğretmenin gücünün önemi kalmaz. Değerlendirme sonuçları o sene kazanılanların sadece küçük bir kısmını yansıtır. Problem, öğrencinin gelişim

örüntüsüne değil, değerlendirme testlerine dayanmaktadır. Çünkü değerlendirmeler öğrencideki gerçek gelişimi görmemize izin vermez. Seviye üstü öğrenciler için eldeki testlerin üst sınıf düzeyleri için olanlarının kullanılması, en azından üstün yetenekli öğrencilerin o sınıf seviyesinin ne kadar ötesinde eğitime gerek duyacaklarını kararlaştırmamızda faydalı olur. Bu yüzden üst sınıfların değerlendirmelerini kullanmak üstün yeteneklilerin öğrenmelerini belirlemek açısından önemlidir.

Üstün yeteneklilerin öğrenmelerinin değerlendirilmesinde ikinci problem, değerlendirmenin doğasıdır. Her ne kadar üstün yetenekliler için geliştirilmiş programlar problem çözme, araştırma becerileri ve üst düzey düşünmelere hitap etmeleriyle övünseler de, normal okul değerlendirmeleri nadiren bu becerileri ölçer. Bu yüzden gelişimi ölçmek için başka değerlendirme çeşitleri kullanılmasına izin verilmelidir. Öğrencilerin bu becerilerde ne kadar geliştiğini göstermek açısından en gelecek vaat eden değerlendirme şekli **performans temelli** değerlendirmelerdir. Baker ve Linn (1996), var olan değerlendirmelerin çoğunun teknik anlamda ne kadar yetersiz olduğu bilindiği halde, üstün yeteneklilerin programlarında performans temelli testlerin kullanılmasını tartışmışlardır. Üstün yetenekliler pek çok alanda o alanın uzmanlarıyla benzer özellikleri gösterdiklerinden, onların performansı genel öğrenci performansının tavan noktası olarak kullanılabilirler (Baker ve Schacter, akt. VanTassel-Baska ve Stanbaugh, 2006). İlk test- son test ve zaman serileri dizaynları ile öğrencilerin zaman içindeki değişimleri tespit edilebilir ve bu dizayn üstün yetenekliler müfredatının spesifik çıktılarının değerlendirilmesi için en uygun ölçme yaklaşımı olabilir.

Üçüncü problem de bu popülasyondakilerin kısa vadeli, içerik temelli değerlendirmelerde başarılı olurken, üst düzey becerilerde az sayıda önemli kazanım göstermeleridir. Bu yüzden daha üst düzey becerileri hariç tutarak sadece içeriğe odaklanan değerlendirmeler, üstün yeteneklilerin doğal ve derinlemesine öğrenme imkanlarını kısıtlamaktadır. Üst düzeyde performans temelli testlerin ya da ürün değerlendirilmesinin kullanılması, belli bir zaman diliminde kazanılan becerinin ve bilginin derinliğinin gösterilmesi açısından önemli olabilir. Bu yaklaşımın olumsuz yanı da, aynı yıl içinde yapılacak ön değerlendirmelerden elde edilen verilerin yeterli olup olmadığını tespit etmedeki zorluktur. Sadece son test analizine güvenmek yerine araştırmacılar, ilgili alanlardaki anlamlı öğrenci gelişimlerini kaydetmek için, ürün değerlendirmelerinden elde edilecek verileri toplayabilecekleri, 2 ya da daha fazla yıllık planlar geliştirmelidirler.

Çoklu Yaklaşımlar Aracılığıyla Öğrenmeleri Değerlendirme

Üstün yetenekli öğrencilerin tanınmasının çoklu seçim kriterleri gerektirmesi gibi, üstün yeteneklilerin öğrenmelerinin değerlendirilmesi de çok sayıda ölçüm gerektirir. İdeal olanı, üstün yetenekli öğrencilerin her yıl düzenli olarak çok sayıda değerlendirmeye tabi tutulmasıdır. Standardize edilmiş başarı testlerinden elde edilen veriler, testin üst sınırdaki tavan etkisi aralığıyla birlikte o alandaki üstünlük seviyesini göstermek için ya da testin gelişmiş versiyonunun seviye üstü kullanımındaki gerçek başarısını görmek için toplanmalıdır. Sınıf seviyesinde bir test bile olsa değerlendirmeler artı değer yaklaşımları benimsendiği müddetçe bilgi edinmek için faydalı olabilir. Performans temelli değerlendirmeler, üstün yetenekli popülasyon için hazırlanmış üst düzey görevlerde kısa vadeli kazanımları görmek adına ön ve son

görüşmeler şekline uygulanmalıdır. Problem çözme ve araştırma yapma gibi ürün odaklı ve uzun vadeli kazanımları değerlendirmek içinse uzun vadeli tasarımlar kullanılmalıdır. Son olarak portfolyo değerlendirmesi de bir işin anahtar noktalarındaki gelişim sürecinin değerlendirilmesinde kullanılabilir. Örneğin portfolyo kullanımı alana özgü bilimsel araştırma süreçlerinin bütünleşmesinin ne zaman ve ne şekilde başladığı ya da yazma sürecinin nasıl zamanla geliştiği gibi konuların gösterilmesinde kullanılabilir.

Üstün yetenekliler müfredatı için değerlendirme planı geliştirirken aşağıdaki prensipler göz önünde bulundurulabilir:

- Değerlendirme planı çok sayıda ve çeşitli ölçme şekilleri içermelidir.
- Eğitimin gözle görünen faydalarının önemli noktalarının değerlendirme planında belirtilmiş olması gerekmektedir.
- Değerlendirme planı, kısa ve uzun vadeli ölçümleri birleştirmelidir.
- Değerlendirme planı farklı modelleri birleştirmelidir.
- Değerlendirme planı müfredat tasarımının etkililiği hakkında değerlendirici yargılarda bulunacak temel prensipleri içermelidir.

Üstün Yetenekliler Programlarında Kullanılan Öğrenci Değerlendirme Şekilleri

DEĞERLENDİRME ÇEŞİDİ	UYGULAMA/AMAÇ	ÜSTÜN YET. PROGRAMINDA KULLANIMI
Standardize edilmiş Başarı testleri (Sınıf seviyesinde)	Uzmanlık merkezli	Var olan uzmanlık seviyesini belirleme ve mantıklı bir gelişim sağlama
Standardize edilmiş Başarı testleri (Seviye üstü)	Uzmanlık merkezli	Bir alandaki gerçek üstün öğrencilerin başarılarını belirleme
İleri Yerleştirme Uluslar arası Bakalorya (orta okul)	Konu alanlarında üst düzey uzmanlık	İleri öğrenmeleri olan üstün öğrencilerin seviyelerini belirleme
Performans Temelli (Tüm seviyeler)	İlk-son test ya da zaman serileri	İleri düzeydeki beceri ve süreçlerin kısa süreli gelişimlerini

değerlendirmek

Ürün Temelli (Tüm seviyeler)	Uzun zaman aralıklı İlk-son test	Problem çözme ve araştırma becerilerinin gelişimlerini değerlendirmek
---------------------------------	-------------------------------------	--

Portfolyolar (Tüm seviyeler)	Yeterlilik temelli gelişim	Anahtar boyutlardaki açılımlarına göre öğrenmenin süreçlerini değerlendirmek.
---------------------------------	-------------------------------	--

B 6 – Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Yapılan çalıştayda katılımcılar şunları ifade etmişlerdir:

- Model alınabilecek bireylerle tanışma ve çalışma imkanı sağlanabilir
- Bireysel danışmanlıktan ziyade grup çalışmaları daha önem verilmeli
- Aile paylaşım grupları oluşturulabilir
- Kısa sürede sonuç alınabilecek terapi teknikleri eğitimi danışmanlarına verilebilir.
- Psikolojik danışmanların eğitim olanakları artırılmalıdır.
- Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak destek verilmelidir.
- Meslek gelişim kütüphaneleri kurulabilir.
- Okul konsey modeli uygulanabilir.
- Arkadaşlık problemleri, aşırı duyarlılık alanları üzerinde çalışılmalıdır.
- Rehber öğretmenin iş tanımı netleştirilmelidir.
- 4 yaşından itibaren öğrenciler RAM dan taranmalı izlemeye alınmalıdır.
- Ailelere erken yönlendirme yapılmalı ve sürekli destek sağlanmalıdır.
- Tanılama için yeni ölçekler geliştirilmelidir.
- Sağlık hizmetleri birimleri ile ortaklaşa çalışılmalıdır.
- Bireysel terapi hizmetleri sağlanmalıdır.
- Rehber öğretmenlerin Lisans üstü eğitim almaları sağlanmalıdır.
- Hizmet içi eğitimlerle öğretmenler desteklenmelidir.
- 15-25 arasındaki öğrenciye 1 rehber öğretmen görevli olmalıdır.
- RAM BİLSEM gibi kurumlar işbirliği içinde çalışmalıdır.
- Duygusal zekanın da geliştirilmesine önem verilmelidir.
- Rehberlik servisine yönelik algının düzeltilmesi gerekmektedir.
- Servis bünyesinde ÖZEL Eğitim öğretmenleri de bulunmalıdır. (hatta sosyolog, psikolog, psikiyatrisi)

- Üniversitelerin Eğitim fakültelerindeki bölümlerde ÜZ hakkında eğitimler arttırılmalıdır.
- Rehber öğretmenin öğrencileri ders içinde takip edebilmesi gerekir.
- Sosyal uyum, aşırı duyarlılık alanları, yalnızlık, asenkronize gelişim, yetersiz çalışma alışkanlıkları, uyumsuzluk Sorun alanlarıdır.
- Çift yönlü sosyalleşmeleri sağlanmalıdır. (yaşlılarıyla ve zihindaşlarıyla)
- Öğrenci, veli, öğretmen, idare kendi aralarında paylaşım grupları oluşturmalıdırlar.
- ÜZ çocuklara rehberlik programı ve standartları geliştirilmelidir.
- Program önleyici, destekleyici olmalı, mesleki eğitimsel alanları ağırlıklı olarak ele almalı, Aile ve öğretmenleri de kapsamalıdır.
- Gizlik ilkesine dikkat edilmeli, mentörlük desteği sağlanmalıdır.
- Ölçme araçları yenilenmelidir.

Katılımcıların ileri sürdükleri fikirlere ek olarak, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin akranlarından farklı olması gerektiğinin altının çizilmesi gerekmektedir. Üstün zekalı ve yetenekli bireyler farklı bilişsel gelişimlerine ek olarak farklı bir duyuşsal/duygusal gelişim gösterirler. Bu farklı gelişim ise beraberinde farklı psikolojik sorunlar getirebilmektedir.

Birçok danışmanlık gerektiren konu, üstün zekalı ve yeteneklilerin “biricik” özellikleri ile çevresinin uyumsuzluğu sonucunda ortaya çıkmaktadır (Robinson, 2002). Webb ve arkadaşlarına göre (2005), okul çağındaki üstün zekalı ve yetenekli çocukların danışmanlık gerektirecek ortak konu alanları şöyle sıralanmıştır; Okul başarısızlığı, inatçılık, fazla tepkisellik, akran ilişkilerinde güçlük, yoğun kardeş rekabeti, düşük benlik algısı, mükemmeliyetçilik ve depresyon.

Üstün zekalı ve yetenekli olmayan çocuk ve gençler için tasarlanmış birçok danışmanlık metodu bulunmaktadır, fakat bu gruba özel/özü bir danışmanlık modeli oldukça azdır. Üstün zekalı çocuklarla çalışırken onlara özel hazırlanmış bir model çerçevesinde çalışmak, karakteristik özelliklerinden kaynaklanan bir takım problemleri daha kolay görmeyi ve anlamayı aynı zamanda sorun olarak görülen bazı davranış veya problemlerin sadece üstünlüklerinden kaynaklanmış olabileceğini görmeyi sağlayacaktır. Çünkü birçok araştırmacı, Üstün zekalı ve yetenekli çocukların “biricik” özellikleri bilinmediğinde yanlış teşhislerle karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedir. (Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, Depresyon, Obsesif Kompulsif Bozukluklar, Davranış Bozuklukları vb.) (Webb ve ark., 2005).

Üstün zekalı ve yetenekli çocukların danışmanlık ihtiyaçlarına gösterilen dikkat ve önem, tanılama ve program geliştirmeye verilen dikkat ve öneme kıyasla çok daha sınırlı kalmıştır. Oysa birçok eğitimci ve ebeveyn çocuklarının olağandışı yeterliklerinin ardında karmaşık sosyal duygusal ihtiyaçlar barındırdığını fark etmiştir. Üstün zekalı ve yetenekli çocukların danışmanlığını yapacak olan rehber öğretmenin görevi çocukların kendilerini tanımalarına, karar vermelerine ve potansiyellerini geliştirmelerine yardım edecek becerileri kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda okullardaki programların ikiye ayrılacağı söylenebilir. İyileştirici Danışmanlık yaklaşımı veya Gelişimsel Danışmanlık yaklaşımı. İyileştirici yaklaşım, problem çözme ve krize müdahalenin altını çizmektedir. Bu yaklaşımda danışman, güçlükleri azaltmaya, problemleri çözmeye çalışan uzman bir terapist rolündedir.

Gelişimsel yaklaşımda ise, danışman terapötik ilişkilerde tüm uzmanlığını kullanmakla birlikte, terapi ve problem çözmeyi birincil amaç olarak görmez. Bu yaklaşımı benimseyen bir danışmanın gerçek işi, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin gelişimini destekleyecek bir çevre oluşturabilmektir. Bu yaklaşım üstün zekalı çocuğun hem duyuşsal hem de bilişsel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardım eder. Gelişimsel yaklaşımda bireysel danışmanlığın amacı, öğrencileri tanımak ve onların kendi güçlü ve zayıf noktalarını daha iyi anlamalarına yardım etmek ve hayatlarında iyi karar vericiler olabilmelerine yardım etmektir. Grup danışmanlığı ise, daha etkili kişilerarası ilişkiler geliştirmesine odaklanır. Ayrıca grup üyelerinin çözülmesi gereken ortak bir soruna sahip olmaları gerekmez. Aile çalışmalarında ise çocuğun somut bir problemi yerine, ebeveynlerini zorlayabilecek üstünlüklerine özgü özelliklerin tanıtılması amaçlanır.

İyileştirici yaklaşımda danışman çok daha çabuk ve etkili sonuçlar alabilirken, gelişimsel yaklaşımda daha uzun dönemli ve sistematik etkiler elde edilmektedir. Ayrıca, iyileştirici yaklaşımda sadece bir öğrenci, veya aileye ulaşılrken, gelişimsel yaklaşımda tüm eğitim ortamı, üstün zekalı ve yetenekli bireylerin gelişimine uygun hale getirildiği için dolaylı olarak birçok ebeveyn ve öğrenciye ulaşılmaktadır. (Colangelo, 2002)

Sonuç olarak üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler özel bir gruptur ve kendilerine has bir takım problemler yaşarlar ve bu grup öğrencileri tanıyan ve bilen rehber öğretmenler tarafından danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple, gerek sertifika programları ile gerek lisansüstü eğitimlerle bu alana ilgi duyan rehber öğretmenler yetiştirilmelidir.

C SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi I. İstanbul Çalıştayı'nda üstün zekâlı ve yeteneklilerin “**eğitiminin sürdürülebilirliği**” başlığı altında: *Üstün zekâlı ve yeteneklilerin temel eğitimleri ve sonraki eğitimleriyle ilgili yapılacak düzenlemeleri; bu çocukların eğitimleri konusunda ülkenin eğitim politikaları ve stratejiler; eğitimin sürdürülebilirliğinde MEB'in rolü; üniversitelerin rolü; aile ve sivil toplum kuruluşlarının rolü ile üstün zekâlı ve yetenekli çocukların izlenmesi ve istihdamları konuları tartışılmıştır.*

C1:Üstün Zekâlı Ve Yeteneklilerin Temel Eğitimleri Ve Sonraki Eğitimleriyle İlgili Yapılacak Düzenlemeler

Bu konuyla ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda özetlenmiştir:

- Temel eğitimi daha kısa sürede tamamlama fırsatı sağlanmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere özellikle temel bilimlerde burs sistemi yaygınlaştırılmalıdır (Suna Kan, İdil Biret yasası tekrar gündeme gelmeli).
- Temel eğitimde mentörlük sistemi geliştirilmelidir.
- Okul eğitimleri dışında kazanılmış becerilerinin, yeteneklerinin gelişimi için bu öğrencilere destek sağlanabilmelidir.
- Sınıf atlama 1 yıldan 2 yıla çıkarılmalı (her 4+4+4 için) ve sınıf atlatılan öğrenciler için psikolojik destek sağlanmalıdır.

- Sınıf atlatılan çocukların öğretmenleri bilgilendirilmeli ve çocuklar sosyal duygusal gelişim açısından desteklenmelidir.
- Okulu erken bitiren çocuklar için psikolojik destek sağlanmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yaygın eğitim, sürekli eğitim, açık öğretim fırsatları sağlanmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler olimpiyat çalışmalarına yönlendirilmelidir.

Yukarıda yer alan görüşlerde temel eğitimde eğitimin hızlandırılması; ancak hızlandırma yapılırken öğrencinin psikolojik durumunun unutulmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimlerinin sürekliliğinin sağlanmasında *mentörlük* sisteminin yaygınlaştırılmasına da vurgu yapılmaktadır. Öğrencilere temel eğitimleri sürecinde de burs desteğinin sağlanması gibi konulara da dikkat çekilmektedir. Öğrencilerin yaygın eğitim, sürekli eğitim ve açık öğretim gibi eğitimsel seçeneklere sahip olmasıyla okula devam ederken aynı zamanda olimpiyat yarışmalarına da teşvik edilerek katılımlarının desteklenmesinin önemine de dikkat çekilmektedir. Yine öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların eğitim seçenekleri hakkında bilgilendirilmesi, sosyal duygusal gelişim özellikleri hakkında bilgisi olması ve bu noktada destek sağlamaya çalışması ya da destek verecek birimlere yönlendirme yapabilecek şekilde eğitimi, bilgili olmasının sürdürülebilirlik için önemli olduğu görülmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilere okul dışında sürdürülebilirlik adına yapılabileceklerle ilgili görüşler de aşağıda listelenmiştir:

- Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve iş adamlarından destek alınarak üstün yetenekliler için bilgi evleri kurulmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimleri takip edilerek, yurt dışı eğitimleri desteklenmelidir.
- Yerel yönetimler üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul dışı zamanlarının değerlendirilmesi konusunda ilgili merkezler oluşturmalı, bu merkezlerin çalışmalarının sürdürülebilirliğinde üniversitelerden akademik destek alınmalıdır.
- Bilsen'e kabul edilen öğrencilerin sonraki eğitim yaşantılarında örneğin Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liselerine sınavsız geçişleri sağlanmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler yurt dışında eğitim görebilmeleri için desteklenmelidir.
- Okul öncesi ve temel eğitim için devlet tarafından yasal düzenlemeler yapılmalı, farklı eğitim modelleri denenmelidir.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenleri bir takım kriterler belirlenerek seçilmelidir.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin özelliklerine uygun ödev ve çalışmalar verilmelidir.
- Liselerde alan seçimi nedeniyle ortak bir üst sınıf oluşturulamayacağından dolayı farklı bir kurum oluşturulmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin psikolojik sorunlarına destek sağlamada sanattan faydalanılmalıdır.
- Modeller uygulamaya konulmadan önce daha detaylı çalışmalar yürütülmelidir.

Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimleri sürecinde tanılamaya ilişkin aşağıdaki görüşler belirtilmiştir.

- Okul öncesinden itibaren çocuk takip edilmelidir. Erken tanılama önemlidir.

- Rehberlik araştırma merkezlerinde öğrenci öğretmen tarafından yönlendirilse de bazen tanılamaya yapılmamaktadır. Bu nedenle öğretmenin de tanılamaya yapabileceği ölçme araçları geliştirilmelidir.
- Tanılama yaşı 3-4 yaşlara kadar düşürülmeli, veli bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmeli, çocuklarının eğitimleri konusunda yönlendirilmeli ve beklentileri düzenlenmelidir.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için bölgesel farklılıkların gözetilmesi tanılamada ve eğitimlerinde bu durumun dikkate alınması gerekmektedir.

Katılımcıların eğitim öncesi tanılamaya, özellikle erken tanılamaya dikkat çektikleri söylenebilir. Bunun yanında RAM'lerde uygulanan zeka testleri dışında "öğretmenin tanılamaya yapmasına" işaret edilmektedir. Buradan yola çıkılarak öğretmenlerin de sınıfta uygulayabilecekleri yeteneğe özgü tanılamaya yöntemlerinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin bu noktada destek eğitimlerle bilgilendirilmesinin öneminin açığa çıktığı söylenebilir. Yine tanılamaya yaparken bölgesel, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, bölgenin ihtiyaçları vb. farklılıklar da göz önünde bulundurulmalı, bölgede en iyi işleyecek tanılamaya ve eğitim modelleri üzerinde planlama yapılmasının öne çıktığı ileri sürülebilir.

C2: Üstün Zekalı Ve Yeteneklilerin Eğitimi Konusunda Ülkenin Eğitim Politikaları Ve Stratejileri

Katılımcıların bu konuyla ilgili görüşleri genelde bir önceki konuyla ilişkili görüşlerle iç içe geçmiştir. Bu bağlamda ülkenin eğitim politikaları ve stratejileri için aşağıdaki görüşler ortaya çıkmaktadır:

- Öğrencinin yetenekleri ve bildiği konular anaokulunda tespit edilmelidir.
- Öğretmenlere bu alanla ilgili yüksek lisans eğitimi verilmelidir.
- Öğretmenlere bu alanla ilgili uzaktan eğitim fırsatı sağlanmalıdır.
- Konuyla ilgili çalıştaylar ve kongreler devam etmelidir.
- Liseye giden üstün zekâlı öğrenci istediği alanda çalışmalar yapmaya başlamalıdır. Bunun için çalışmalar yapılmalıdır.
- Devlet üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için ve bu çocukların öğretmenleri için bir bütçe ayırmalı ve öğretmenleri ödüllendirmeli.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere farklı eğitimler düzenlenmeli, ilkokuldan lider, bilim adamı gibi dallara ayrılarak buna göre eğitim almalılar.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çalışmalarını sunabilecekleri seminer salonları, toplantı salonları sağlanmalıdır.
- Müzik, resim ve diğer sanat dallarına ilgili olan öğrenciler yeteneklerin tespiti ve geliştirilmesi için bu alanlarla ilgili eğitim veren okullara yönlendirilmeli.
- Sanat ve spor alanında özelleşen okulların artırılması, bu okulların yapısı, laboratuvarları, odaları, sınıfları, bilim müzeleri üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar için olmalı.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler üstten istedikleri dersleri alabilmeliler.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler yetkinlik gösterdikleri dersleri almayarak eğitimlerinde hızlandırma seçenekleri sunulmalıdır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler üniversiteye erken kabul edilmeliler, fakat üniversitelerde bu öğrenciler için uygun şartlar sağlanmalı.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin etiketlenmelerinden kaynaklanabilecek olumsuzlukların giderilmesi için tedbirler alınmalıdır.
- Belirlenen stratejilerde çocukların ve velilerin istekleri dikkate alınmalıdır.

- Müfredat esnek olmalıdır. Öğretmenlere istediği kitapları işleme imkanı sağlanmalıdır.
- Üniversitelere konuyla ilgili ders konmalı ve üniversitelerde bu alanla ilgili bölümler açılmalıdır.
- Üstün çocukların takibi online olarak sağlanmalıdır.
- Özel eğitim kurumlarının ciddi olarak denetlenmesi sağlanmalıdır.
- Denetçilerin özel olarak yetiştirilmesi gerekmektedir.
- RAM'daki kişilere alanla ilgili göstermelik olmayan farklı eğitimler verilmelidir.
- Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olan üstün zekalı ve yetenekli olan öğrencilere eğitim giderleri için maddi destek sağlanmalıdır.
- Sürekli yaz-kış okulları düzenlenmeli.
- Çocuğun yaptığı tüm çalışmalar (kurs-seminer-etkinlik-ürün) kaydedilmelidir.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin çalışmalarına bilimsel ve maddi destek sağlanması için Tübitak ile ortak çalışmalar düzenlenmelidir.
- Gerekli görülen durumlarda mentörlük desteği sağlanmalıdır.

Bu konudaki görüşlere baktığımızda üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimi için geliştirilecek politika ve stratejilerde öncelikle öğretmen eğitiminin önemine işaret edilmektedir. Devletin yasa ve yönetmeliklerle öğretmen eğitimlerinin kapsam ve içeriği noktasında üniversitelerle işbirliği yapması, eğitim fakültelerinde üstünler eğitiminde görev alacak öğrenmenler için çeşitli kuramsal ve uygulamalı dersler konulması, ayrıca lisansüstü eğitimin yaygınlaştırılması ve öğretmenlerin lisansüstü eğitime teşvikiyle yetkinlik ve performans düzeylerinin artırılmasının desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Yine bu alanda görev yapan öğretmenlerin ekonomik açıdan da desteklenmesi, maaş artışı vb. ekonomik yönden de koşullarının iyileştirilmesi desteklenmelidir.

Yukarıdaki görüşlere göre MEB'de çalışmakta olan öğretmenlere sunulacak hizmet içi eğitimlerin içerikleri bu alanda çalışan akademisyenlerin desteğiyle belirlenmelidir. Hizmet içi eğitimler belli dönemlerde, belli koşullarla sağlanarak mevcut öğretmenlerin özellikle üstünlerle çalışacak öğretmenlerin yeterliklerinin artırılması sağlanabilir.

Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitim ve öğretimi açısından katılımcıların görüşleri; sınıf atlama, kredili sisteme geçiş, esnek müfredat, yaz kış okulları, olimpiyatlara teşvik, müzik, sanat ve spor alanında yeteneklilerin desteklenmesi, online eğitim programları ve online destek sistemleri, sosyal duygusal destek, gerekli görülen durumlarda uygun mentörlerle buluşturma, üniversiteye erken giriş, sınavsız giriş gibi bir çok seçenekten bahsettikleri görülmektedir. Katılımcıların bu görüşleri de dünyadaki çeşitli ülkelerde uygulanmakta olan yöntem ve teknikleri içermektedir. Bu seçeneklerden hangisinin öğrenciye daha uygun, hangisi ya da hangilerinin ülkemiz koşullarında daha etkili olduğuna karar verebilmek için gerekli yasa ve yönetmeliklerle sözü geçen eğitim olanaklarının sisteme dahil edilmesinin önü açılarak bilimsel çalışmalar sistemli bir şekilde başlatılabilir. Alanda çalışan akademisyen sayısının artmasının teşviki, var olanların bu konu üzerinde daha rahat çalışabilmesine olanak sağlandığında MEB, üniversite, öğretmen, aile ve öğrenci desteğiyle bölgesel farklılık ve ihtiyaçlara, bunun yanında üstün çocukların ihtiyaçlarını dikkate alan çözümlerin geliştirilebileceği söylenebilir.

Eğitim hayatları sürecinde de üstün çocukların özellikle sosyo-ekonomik açıdan zorlu koşullarda olanların bursla desteklenmesi fikrinin de vurgulandığı görülmektedir. Burs ile destekleme ve daha sonrasında istihdam imkanlarının sağlanması yönünde

çalışmaların yapılması sürdürülebilirliğin gerçekleşmesinde pozitif durumlar olarak da görülebilir.

C3 - Üstün Zekâlı Ve Yeteneklilerin Eğitimlerinin Sürdürülebilirliğinde MEB'in Rolü:

Üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde MEB'in rolü, çalıştay katılımcıları tarafından bu konuda neler yapılabileceği ve nasıl yapılabileceğine ilişkin görüşler aşağıda yer aldığı şekliyle ifade edilmiştir:

- Üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitiminde Milli Eğitim Bakanlığı'nın himaye organizasyonu ve desteğine büyük ihtiyaç vardır, ülkemizin en önemli insan kaynaklarından biri olan üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminin önemine vurgu yapılmasında ve bu öğrencilerin sürekli destek alabilmelerinde bu öğrenciler hakkında farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmaların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılması gerekmektedir.
- İstanbul Üniversitesi ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İstanbul Beyazıt Ford Otosan İlkokulunda (ilköğretim) müşterek yürütülen projelere benzer çalışmaların ülke geneline yaygınlaştırılması için gerekli çalışmaların yapılması
- Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine farkındalık yaratılmasında ve toplumu bu konuda bilgilendirmesinde medya desteğinin sağlanması konusunda çalışmaların başlatılması gerekmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın şehirlerde olduğu kadar kırsal bölgelerimizde de üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler için tanılama çalışmaları yapması; tanılanan ancak dezavantajlı gruplar içerisinde olan ya da eğitimsel ihtiyaçları doğrultusunda eğitim alamayan öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik öğretmenlere, okul idarecilerine ve velilere yönelik düzenli eğitimler, seminerler ve bilgilendirme toplantıları düzenlemelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi, organizasyonu ve düzenli takip ve desteklerini gerçekleştirebilmek üzere bu konuda uzman bir ekibin oluşturulması gerekmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Şuralarında üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimine ilişkin bir bölüm/ konu başlığı yer alması.
- Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi için öğretmen eğitimi konusuna önem vermeli
- Lisans düzeyinde ve lisansüstü düzeyde üniversitelerin üstün zekalılar öğretmenliği anabilim dallarından mezun olmuş öğretmen adaylarının/ öğretmenlerin atamalarında düzenlemeler yapılmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın üstün zekalı ve yetenekli olarak tanılanan öğrencilerin ailelerine anne-baba okulu altında eğitimler düzenlemesi.

- Milli Eğitim Bakanlığı'nın üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminin farklı noktalarında karar alma süreçlerinde yer alacak akademisyenlerden oluşan bir kurul oluşturulması.
- Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda üniversiteler ile işbirliği içerisinde olmalı ve bu işbirliği yapılan planlar dahilinde sürdürülmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi için yatırım yapacak özel okulları bu konuda teşvik etmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitiminde bu çocukların eğitimi için gerekli olan zengin laboratuvar ve yetenek alanlarını geliştirilmesine imkan tanıyacak içinde çalışma alanları, spor salonları, uygulama alanları bulunan tiyatro, müzik, resim gibi sanat çalışmalarını yapmaya imkan tanıyacak fiziksel özelliklere sahip okulları tüm yurt genelinde yaygınlaştırmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli olduğu tanılanan öğrencilerin eğitimlerinin finansmanı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmalı, bu sistemle öğrencilerin üniversite ve meslek yaşamı dahil eğitiminin sürekliliği konusuna da imkan tanınmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı yapacağı çalışmalarla bu konuya iş dünyasının destek ve birikiminin aktarılmasında rol almalıdır.
- Üstün zekalı ve yeteneklilere ilişkin eğitim veren okullarla ilgili yönerge ve ilgili mevzuat çalışmalarının yapılması.
- Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin tanılanmasına yönelik test ve ölçüm çalışmalarının geliştirilmesine destek vermeli.
- Milli Eğitim Bakanlığı dünyada üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler için uygulanan modelleri incelemeli ve Türkiye'ye özgü modellerin geliştirilmesi için gerekli çalışmaları düzenlemelidir.
- Bilim sanat merkezlerinde yapılan uygulamalarla ilgili durum tespitleri ve geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.

C4- Üstün Zekalı Ve Yeteneklilerin Eğitimlerinin Sürdürülebilirliğinde Üniversitelerin Rolü:

Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde üniversitelerin rolü konusunda çalıştay katılımcılarının görüş ve önerileri şu şekilde olmuştur:

- Öğretmenler akademisyenlerce verilen üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik konulardaki seminer, kurs ve hizmet içi eğitim etkinliklerine katılmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili lisans ve lisansüstü programların artırılması sağlanmalıdır.
- Üniversitelerin üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili bölümleri/anabilim dalları tarafından öğretmenlerin, bir senelik sertifika programlarına katılarak üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin öğretmeni olma hakkını elde etmelerinin sağlanması gereklidir.

- İlkokul, ortaokul, lise düzeyinde öğrenim gören üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin üniversitelerden ders alabilmeleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin üniversitelerde gidebilecekleri merkezler açılmalıdır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin yetenek ve öğrenme düzeylerine göre üniversitelerde düzenlenen etkinliklerde yer almalarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Bazı üniversitelerimizde faaliyette olan çocuk üniversitelerinin başka üniversitelere de yayılması ve bu çocuk üniversitelerinde uygulanan yaz veya kış eğitim programlarının daha uzun süreli ve kapsamlı hale getirilmesi,

C-5) Üstün Zekalı Ve Yeteneklilerin Eğitimlerinin Sürdürülebilirliğinde Aile Ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Aile ister birkaç kuşağın bir arada yaşaması şeklinde, ister tek ebeveynli, ister bir erkek ve kadından oluşan çekirdek aile şeklinde olsun, her şekliyle çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel ve hatta üst benlik içgüdülerinin gelişmesi için ortam yaratan bir unsurdur. Günümüzün değişen değer ve yöntemlerine ayak uydurabilmenin ve çocuğa uygulanacak eğitimi sağlam bir temele oturtmanın en etkin yolu, anne/babalık ve çocuk eğitimi konularında kişinin araştırmacı olması ve kendini eğitmesidir.

Anne/ babalık, yeteneğimiz olsun olmasın, uygulamakta olduğumuz bir meslektir. Diğer meslekler deneme yanılmayı kaldırabilir, ancak anne / babalıkta deneme yanılmaların sonucu çok ciddidir. Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda, anne babalık mesleğini ciddiye alan, öğreten bir okul, kurum veya hiç değilse okullarda ders olmaması şaşılacak bir durumdur. Aslında anne / babalık meslekten de öte, bir sanattır. Bu sanat öğrenilebilir. Günümüzde insan bilimleri, psikoloji, pedagojinin ilerlemesi ile çocuk yetiştirilmesi ve eğitimine daha bilinçli bir bakış açısı gelmiştir. Çağdaş anne baba çocuklarının yetişmesinde oynadıkları sorumlu rolün artık bilincindedirler. Halen ülkemizde, çocuk eğitimi ve psikolojisi konularında birçok yayın, kitap dergi bulunmakta, ayrıca TV, radyo gibi kitle iletişim araçları ile bu konularda yaygın bir eğitim yapılmaktadır.

Bunun yanında okullarda kurulan Rehberlik ve danışmanlık servisleri ve eğitsel konferanslar da bu konuda ailelerin aydınlatılması ve eğitilmesi için fırsat yaratmaktadır.

Aile çocuğun sağlıklı büyümesini güven altına alabilirse, çocuğun yeteneklerini geliştirmesine yardım etmiş olur. Güven duygusu içinde olan çocuklar çevreleri ile daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler). Çocukluk yılları gelişimin ve öğrenmenin en hızlı olduğu yıllardır. Bu dönemde edinilen deneyimler ileriki yıllara temel oluşturmaktadır.

Kendine has karakteristik birçok özelliği ve ihtiyacı olan Üstün zekalı ve yetenekli çocukların hayatında ailenin önemi çok büyüktür. Aile çocuğunun ihtiyaçlarını nasıl anlayacağı ve destekleyeceği konusunda çok az bilgiye sahip olmaktadır. Anne babalar çocuklarının ilk öğretmenleridir ve çocukların yeteneklerini geliştiren kişilerdir. Dolayısıyla ailenin erken yıllarda yönlendirilmesi, üstün zekalı çocukların gerçek performanslarını ortaya koyabilecekleri ortamlar sağlanması açısından çok önemlidir (Silverman, 1993). Anne babaların çocuklarından alacakları ipuçlarının farkında olmalarının üstün yetenekli olan çocuklarının ilgilerini ve gelişimlerini anlamalarında,

çocuklarına destek olmalarında ve çocuklarının kimliklerini kazanıp uyumlu bireyler olmalarında büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda ‘Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştayı’ süresince ailelerin ve sivil toplum kuruluşlarının üstün zekalı çocukların eğitimdeki rolünün tartışılmasına önem verilmiştir. Yapılan tartışmalar aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

A. Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde ailenin rolü konusu ile ilgili tespit edilen problemler ve sunulan çözümler aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- Ailelerin evde çalışabilecekleri materyaller üretilip, çocuğun evde eğitimine devam edilebilmesi adına olanaklar sağlanmalı.
- Aileler her ay rutin olarak üstünlerin özelliklerine yönelik eğitim seminerlerine katılmalı.
- Çocuklar doğduğu andan itibaren, Sağlık bakanlığı takip sistemi doğum ile birlikte yapılmalı.
- Çocukların özellikleri ile ilgili ailelere bilgi verilmeli, yönlendirilmeli.
- Aileler birbirleriyle sürekli iletişim içinde olup farklı uygulamalardan birbirlerini haberdar edebilmeli.
- Okulda rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, öğrenci velisi birlikte sürekli görüş alışverişinde bulunmalı. Öğrenci takibini ayrı ayrı raporlarla her ay hazırlamalı daha sonra ortak karar verilmeli.
- RAM’ların kapasitesi artırılarak ailelere yönelik sürekli eğitim verilmeli. Önce aileler eğitilmeli.
- Aileye ücretsiz hizmet verebilecek bilgi merkezleri oluşturulmalı.
- Ailenin yaptırım gücünün çok önemli olduğunu, okul aile birlikteliğinin önemi vurgulandı.
- Aileler rehberlik ve ilgili kuruluşlardan kendilerini geliştirecek seminer ve kurslara katılabilir.
- Aileler, üstün yetenekli çocukları için farklı materyaller temin ederek bunu kendileri evde uygulayabilmeli.
- Aileler yapacakları çalışmalarını gerektiğinde ilgili kurum ya da üniversiteden yardım alarak yapabilmeli.
- Üstün yetenekli olarak belirlenen öğrencilerin ailelerine rehber öğretmen bilgilendirme seminerleri yapılmalı.
- Ailelerin beklentileri konusunda mutlaka gerçekçi bilgiler vermeli.
- Ailelere ekonomik destek verilmeli. Bu diğer öğrencilere hissettirilmemeli.

- Üstün yetenekli çocuğun velisi olarak; bilinçlenmeli yaşantı paylaşımı, eğitimlerinin kalitesini arttırmak gibi hedefleri olan STK'lar organize edilmeli.
- Üstün yetenekli öğrencinin velisi olarak, öğrencilerine eğitim veren kurumlarda aktif rol almalı.
- Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve istihdamı konularında, politikalar üretmeyi amaçlayan organizasyonlarda aktif rol alınmalı.
- Toplumun üstün yetenekliler konusunda duyarlılığını arttıracak projeler üretmek ve uygulamak (AB projeleri veya ulusal projeler).
- Üstün yetenekli öğrencilerin eğitilmesi konusunda üniversiteler, eğitim kurumları ve MEB'in kurumları ile işbirliği halinde projeler üretilmeli.
- Araştırmalarda okul-okul dışı birimlerle ilişkileri geliştiriyor.
- Gezdirerek kültürümüzü öğretmeli.
- Kendi farklılığını sahiplenme aşamalarında psikolojik destek vermeli.
- Başarısızlıklar için kızılmamalı.
- Aileler kendi gelişimleri açısından çalıştaylara katılmalı.
- Çocuğun ilgilerini doğru tespit etmeli, ilgi alanlarına yönelik özel ders veya kursa gönderebilmeliler.
- Üstün zekalı çocukların ilgi alanlarına göre istediği konuyu araştırmasına izin verilmeli, bu konuda özgür bırakılmalı.
- Aileler çocuklarından yüksek beklentiler içinde olmamaları konusunda bilinçlendirilmeliler.
- Aileler (üstün yetenekli çocuğu olanlar) RAM, BİLSEM'ler ve üniversitelerde eğitime alınmalıdır.
- Aileler, MEB'e, STK'ya destek olmalı, örgütlemelilerdir.
- Aileler; üstün yeteneklilerin eğitimine toplumda değer kazanmalarına yönelik çalışmaları yürütebilecekleri dernekler, topluluklar kurabilir, bu kuruluşlarda yer alabilir.
- Çocuklarıyla birlikte müzelere, kültür gezilerine gitmeli, izlenimlerini paylaşmalı.

Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde Sivil Toplum Kuruluşlarının rolü konusu ile ilgili tespit Edilen Problemler ve Sunulan çözümler aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- Sivil Toplum Kuruluşlarının üstün zekalı öğrencilerin eğitimlerine maddi destek sağlamak adına burs vermeli.
- Maddi durumu iyi olmayan çocuklara ilgisi olduğu konu hakkında bedava eğitim verebilmeli. Sivil toplum kuruluşları üstün yetenekliler için eğitim ortamı yaratabilmek adına imkan sağlamalıdır.

- Ailelere sürekli çocukları hakkında genel bilgiler verilerek üstün yeteneklilerin ailelerinin eğitimine katkı sağlanmalıdır.
- Bu grup çocukların tespit edilmesi adına çalışmalar yaparak, eğitimleri için doğru yerlerde olmasını sağlanmalıdır.
- Ailelere destek sağlanmalıdır.
- Okul içi ve dışı eğitimsel süreçlere destek sağlanmalıdır.
- Devletin yükü, sivil toplum kuruluşları ile azaltılmalı.
- Çocukların sosyal sorumluluk projelerine katılımları sağlayarak duygusal gelişimlerine katkı sağlanmalı.
- Üstün çocukların farklılıklarının tehlikeli ya da olumsuz olmadığı onların ülke geleceği için değerli kaynaklar olduğunun duyurulmasında yardımcı olmalıdır.
- Lise eğitimlerinin sonunda yurtdışı lisans üstü özel eğitim fırsatları yaratarak çalışacakları alanlarda uzman olmalarını sağlamak ve onlara iş imkanı yaratmak konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
- Üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda sivil toplum örgütleri en önemli basamaklardan biri olmalıdır. Çünkü üstün yeteneklilerin, yapacağı çalışmalarda sponsora ihtiyacı vardır. Sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmelidirler.
- Üniversite ve MEB ile işbirliği içinde olmalıdır
- Belli dönemlerde yaz okulları, kış okulları düzenleyebilirler.
- İş dünyasıyla bağlantıya geçip, burs almak adına kaynak yaratabilirler.
- Yayın çıkarmalıdır.Sivil toplum kuruluşları, özellikle eğitim ile ilgili olanları kaynaklarının ve imkanlarının bir bölümünü “üstün kontenjanı üzerinden değerlendirebilir.
- Aile eğitimine katılmaları gerekli. (okul-aile etkinliklerle işbirliği yapılmalı.
- Yönetmelik yasa geliştirilmesi, getirilmesi konusunda katılımcı olmalıdırlar.
- ,Toplumda farkındalık yaratıcı etkinlikler düzenlemelidirler.
- Sivil toplum kuruluşları öğrencilerin yapmak istedikleri çalışmalara kapılarını açmalı destek vermelidirler
- Bu kuruluşlarda çalışan gönüllüleri üstünlerle ilgili bilgilendirmeli, imkanı olanlardan burs, iş imkanı sağlanmalı.(maddi imkanı olmayan çocuklar için.
- Yapılan çalışmaların kontrol altına alınmasına, özel denetçiler yetiştirilmesine önem verilmeli.
- Üstün zekalıların eğitimine yönelik devlet STK’na ödenek vermeli
- Yönetmelik, yasa geliştirilmesi konusunda katılımcı olmalıdırlar.

- Toplum bilinçlendirmek adına projelerin yapılması.
- Öğrencilerin bu kurumlarda görev alması sağlanmalı.
- Sivil toplum enstitüsü ve akademileri kurulmalı.
- Üstün zekalılarla ilgili programlar, STK'lar tarafından hazırlanmalı (hafta içi ve sonu)
- STK'lara proje konusunda destek olacak birimler olmalı
- Kaynak erişilebilirliği arttırabilmek adına kütüphanelerin yaygınlaştırılması adına çalışmalar yapılmalı.
- Kariyer danışmanlık merkezleri açılabilir.
- Mesleki yönlendirme okul sonrasında da devam etmeli.

Sonuç olarak: Erken çocukluk döneminde çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin belirlenmesi eğitimlerine yön verir. Bu anlamda üstün yetenekli çocukların erken yıllarda belirlenmesi; ev ortamlarının düzenlenmesi, eğitim programlarının hazırlanması, anne babanın ve öğretmenlerinin erken yıllarda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesini sağlar. Aile, çocuğunun yetenek ve başarı gelişiminde öncelikli ve kritik bir pozisyonda bulunduğunu anlamalıdır. Aile içindeki uyumun ailenin destekleyici yaklaşımının ve ailenin okul etkinliğine katılımındaki çeşitliliğinin çocuğun okul başarısı üzerinde önemli etkileri vardır. Campbell Üstün zekalı çocuklarda başarının ön koşulu olarak güven duygusu, disiplin, çalışma alışkanlıkları, kendini algılama ve destekleyici aile tutumlarını göstermiştir (Campbell & Ramey, 1994). Üst düzey yetenekleri keşfetmek ve beslemek ailenin en öncelikli görevlerindedir. Çocukları ile ilgili anlattıklarına inanmak yakın çevreleri için oldukça zor olabilmektedir. Bu yüzden kırıklığa uğrayıp kendilerini yalnız hissetmektedirler. Üstün zekalı ve yetenekli çocukların ailelerini çocuklarını anlamak bilişsel ve duygusal potansiyellerini zenginleştirebilmek için bilgiye desteğe ve rehberliğe ihtiyaçları vardır. Verilen aile eğitimlerinde, sorun önleme amaçlı olmakla birlikte yaşadıkları problemlerde sorunları aşabilmek için problem çözme becerileri de öğretilmelidir. Bunun yanında ailelerin üstün zekalı ve yetenekli çocukları hakkındaki farkındalığını arttırmak ve ebeveyn tutumlarını geliştirip çocuklarının duygusal gelişimini destekleyebileceği beceriler kazanacakları konular çok önemli bir yer tutmalıdır (Webb & Meckstroth, 1999).

Yaşatlarından farklı özellikler gösteren zekaca üstün ve yetenekli çocuklara sahip aileler aşağıda belirtilen noktalar çerçevesinde de aydınlatılmaya bir kat daha fazla gereksinim duyarlar (Davaslıgil, 2004).:

- Çocuklarının merakının giderilmesi,
- Anne babalarının iyi bir dinleyici
- Çocuklarını tepkilerine duyarlı olmaları
- Gelişim yüzlerinin (zihinsel-fiziksel) aynı hızda gelişmediği gerçeği
- Mükemmeliyetçilik
- Çift işlevli sosyal etkileşim

- Çocuklarının psikomotor becerilerinin gelişimini teşvik etmeleri
- Her alanda üstünlük gösteremeyeceklerini kabul etmeleri
- Yaratıcılıklarının geliştirilmesi
- Tutarlı bir disiplin uygulaması
- Çalışma alışkanlığının geliştirilmesi
- Yaşam felsefesi oluşturulmasına yardımcı olma
- Üstünlüğün anlamını açıklama

Ülkemizin ve insanlığın geleceğinde büyük önem taşıyan bu çocuklarımızı kazanmak adına ailelere vereceğimiz eğitim ve bu çocuklar için çalışmalar yapmaya gönüllü sivil toplum örgütlerinin kurulmaları her zaman hayati önem taşıyacaktır (Davaslıgil, 2004).

C-6) ÜSTÜN ZEKALİ VE YETENEKLİ ÇOCUKLARIN İZLENMESİ VE İSTİHDAMLARI

Aristo'dan başlayarak XX. yüzyılın ilk yarısında filozof ve psikologlar zekayı 'genel bir güç' olarak tanımlamışlardır. Tarih boyunca ve günümüzde üstün zeka ve yeteneklere sahip olan insanlar toplumda daha fazla bir ilgi görmüştür. Farklı bakış açısına sahip olmaları, diğer insanlara göre soyut muhakeme üstünlüğü bu kişileri sıvırtmış, bir adım önde hayata başlamalarını sağlamıştır. Devletler, yönetimlerini devam ettirecek liderleri ve yönetim kadrolarını oluşturmak, bilim, sanat, spor alanlarında bu insanlardan yararlanmak istemişlerdir. Bu bireyler bazen doğru yönlendirmeler sonucu, çoğu zaman da kendi çabaları ile üstün yeteneklerini ortaya koymuşlardır. Fırsat verilenler şanlı bir azınlık grup olarak, tarih boyunca ülkelerinin geleceğinde hayati bir öneme sahip olmuştur. İnsanlığın yararlanabildiği kadar; toplumda kaybolup giden, fark edilmeyen üstün zekalı ve yetenekli insanların sayısı da az değildir. Bilimsel bir alan olarak üstün zeka ve yetenek kavramları konusunda araştırmaların başladığı 19. yüzyıldan bu yana 'Üstün zekalı ve yetenekli birey' kavramının önemi giderek artmıştır.

Bu bağlamda 'Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştayı' süresince Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin izlenmesi ve istihdamları konusunun tartışılmasına önem verilmiştir. 1. İstanbul Çalıştayı'nda bu konu kapsamında yapılan tartışmalar ve sunulan çözümler aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

- Devlet Planlama Teşkilatı üstün zekalı ve yetenekli çocuklar için sorumluluk almalı.
- Ulusal strateji ihtiyaçlara yönelik belirlenmeli.

- Üstün bireylerin İstihdam ihtiyacı göz önüne alınarak özelliklerine yönelik olarak öncelik tanınmalı.
- Bu bireylerin eğitim evrelerinden başlayarak, yakından izlenerek rapor tutulmalı.
- Yurt dışı eğitim olanaklarından faydalanmaları konusunda desteklenmeli.
- Yurdumuzun her bölgesini tanımaları için olanaklar sağlanmalı.
- İş dünyası ile MEB ortak çalışmalı.
- Ülkemizin her bölgesi açısından üstünlerin istihdamları açısından fırsat eşitliği yaratılmalı.
- Değerlendirme adına İstihdamda öncelik tanınmalı, özel kontenjanlar ayrılmalı.
- Tüm eğitim masrafları karşılanması için çalışmalar yapılmalı.
- Üst öğrenim kurumlarına geçişleri yetenekleri doğrultusunda farklı uygulamalar geçerli olabilmeli.
- Özel sektörde çalışan üstün bireylerde MEB tarafından takip edilmeli.
- Yurt dışına beyin göçünün önlenmesi için cazip ortamlar yaratılmalı (maddi olarak çalışma koşulu, manevi olarak kendine önem verildiğini hissetmeli).
- Yurt dışı burslu eğitim sonrası zorunlu çalışma yükü kaldırılmalı
- İzleme ve istihdam için yasal düzenlemeler yapılmalı.
- Üstün bireylerin izleme politikaları için akademik personelden mentörlük desteği alınmalı.
- Üst öğrenim kurumları üstün bireylerin ilgi alanlarına göre farklı alanlara ayrılmalı.
- Sınavların sonuçlarına göre % 2'lik dilim izlemeye alınmalı,
- Hazırlanan Özgeçmişlerde ilgili özellikler belirtilmeli.
- Tüm taraflar işbirliği içinde olmalı

Genel Sonuç:

Yukarıda da ifade edildiği gibi üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde ülke koşulları ve olanaklar eğitim uygulamalarında farklılıklara yol açmaktadır. Diğer ülkelerin strateji ve politikalarından örnek vermek gerekirse Güney Kore'de Üstün zekalılar eğitimi teşvik hareketinin (Gifted Education Promotion Act-2000), 2005'te yeniden gözden geçirildiği, Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocuklar için Ulusal Araştırma Merkezinin (National Research Center for Gifted and Talented Education –NRCGTE- 2002) kurulduğu, 2003-2007 İçin Kapsamlı Plan I (2002)'in

başlatıldığı; Üstün zekalılar eğitimi merkezleri ve Üstün zekâlılar sınıfları (Gifted education enters and gifted classes) uygulamalarının sürdürüldüğü; Kore Bilim Akademisi (Korean Science Academy)'nin üstünler eğitimini desteklediği; 2008-2012 için Kapsamlı Plan II (2007) adlı yeni planın devreye girmesi şeklinde bir çok önemli faaliyetin aktif olduğu görülebilir (Measook, 2012). Bu ülkede de üstünler eğitimi noktasında çeşitli sorunların olduğu Measook (2012) tarafından gündeme getirilmiş olmakla birlikte sürdürülebilirliği gerçekleştirme noktasında söz konusu faaliyetleri gerçekleştiren kurumlar arasında iletişim ve işbirliğinin sağlanmasının önemli olduğu söylenebilir.

Kore'de öğretmenlerin profesyonel gelişimi üzerine bir eğitim almaları hususunda NRCGTE'nin düzenlediği bir takım programlar bulunmaktadır. Yine bu ülkedeki üstün zekalı ve yetenekliler eğitiminin destekleyicileri: Kore Eğitim Bakanlığı, Bilim ve Teknoloji Kültür Spor Turizm Bakanlığı, Bilgi Ekonomisi Bakanlığı (Ministry of Knowledge Economy)'dir (Measook, 2012).

Passow ve Rudnitski (1993)'ye göre Amerika'nın tüm eyaletlerinde uygulanan tek bir eğitim öğretim modeli yoktur. Bazı eyaletlerin programlarının daha açık, kapsamlı ve daha güçlü olduğu da ifade edilmektedir. Araştırmacılar üstün zekalı ve yeteneklilere eğitim desteği sağlamak için 50 eyaletin de birtakım politikalarla yasal düzenlemeler, kurallar, yol haritaları geliştirdiklerini destekleyicilerin güçlü ve ısrarlı çabaları sonucunda oldukça önemli bir başarı sergilediklerini belirtiyorlar. Şimdi ise var olan politikaların yeniden gözden geçirilmesinin, araştırılmasının; eğitim, psikoloji, organizasyon ve ilgili alanlardaki araştırmalar, deneyimler ve gelişmelerin açıklanması; süren okul reformları ve yeniden yapılandırma çabalarının, toplum ve okullar için değişen içeriği, farklı işleyen eyalet-yerel uygulama ilişkilerinin hepsinin yeniden incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal bağlamda üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi için hazırlanan Marland Raporu (1972) üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde var olan sorunları dile getirmiştir. Özellikle, sınırlı sayıda üstün zekalı ve yetenekli öğrencinin kendileri için sağlanan eğitim hizmetlerinden yararlanabildikleri, bu konudaki yasal düzenlemelerin yetersiz/etkisiz olduğu, bu öğrencilerin eğitime ayrılan bütçenin yetersiz olduğu, tanılama ile ilgili sıkıntıların olduğu gibi sorunlardan bahsedilmiştir. (Marland, 1972). Marland raporundan yaklaşık 40 yıl sonra üstün zekalıların eğitimi için ayrılan bütçenin değişmediği ifade edilen bir başka husustur. (Marland Report, 2013). Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitiminde sürdürülebilirliğin sağlanmasında alanda ifade edilen olumsuzlukların ortadan kaldırılması önemli bir faktör olarak ifade edilebilir.

Çalıştay katılımcılarının sürdürülebilirlik başlığı altında tartıştıkları konular için genel birtakım sonuç ve önerilerde bulunulabilir. Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, karşılanması, uygun eğitim kurumlarına yöneltme ve bu öğrencilerin akademik ve psikolojik-rehberlik danışmanlık açısından desteklenmeleri sürdürülebilirlik açısından önem taşımaktadır. Bu noktada söz konusu servislerin sağlanması, yürütülmesinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak bir "Üstün Zekalılar Eğitimi Destek Birimi" önemli bir işlev görebilir.

Bu destek biriminin yanında üniversitelerin de üstün zekalı ve yetenekliler eğitimiyle ilgili bir araştırma merkezlerinin olması ve buldukları il ya da bölgedeki destek

birimleri ile iş birliği içinde çalışması hem MEB'deki öğretmen eğitimi sorunu, hem de ilgili bölgede uygulanan üstünler programlarının devamlılığının, etkililiğinin araştırılması, eksiklerinin tespiti ve giderilmesi, aile ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu desteğin karşılanmasında ve sürdürülebilirliği sağlamada kilit nokta teşkil edebilir.

Üniversitelerin özel eğitimin bu alanına yönelik ilgisini atması ve alanda akademisyen yetişmesi ve akademisyenlerin farklı illerde araştırmalarına devam etmesi;

- Destek biriminde rol alacak ekibin oluşturulması ve işlerliğinin denetlenmesi,
- Üstünler eğitiminde strateji politika geliştirilmesi,
- Alanda görev yapacak öğretmenlerin yetiştirilmesi,
- Aile, öğretmen, velilerin seminerlerle bilgilendirilmesi,
- Önemli yasa ve yönetmeliklerin içeriklerinin yine işbirliğiyle geliştirilmesi, noktalarında oldukça önemlidir. Bu nedenle bu kişilerin aktif, rahat çalışabilmesine olanak sağlanmalı; bilimsel çalışma ve projeleri devlet tarafından da desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde üniversitelerin rolü konusunda belirtilen görüşler incelendiğinde, öğretmen yetiştirmeden hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde verilecek akademik desteğe kadar üniversitelerin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde ve bunun sürdürülebilirliğinde oldukça fazla yeri ve sorumluluğu olduğu vurgulanmıştır. Üniversitelerin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarına göre erken kayıt, lisedeyken üniversiteden ders alabilme, üniversiteyi erken bitirebilme, üniversite bünyesinde açılan merkezlerle, çocuk üniversiteleriyle bu çocukların eğitimlerini destekleme gibi oldukça geniş bir yelpazeye yayılan eğitim hizmetleri sunacağı ifade edilebilir. Üniversitelerin MEB bünyesinde kurulması önerilen destek birimi ile okul öncesinden başlayarak tanılanan öğrencilerin eğitimlerinin değerlendirilmesi ve sürekli geliştirilmesi için akademik, danışmanlık ve bilgi paylaşımı konusunda işbirliği içerisinde olmalıdır.

Sürdürülebilirlik noktasında emin adımlarla ilerlemede üstün zekalı ve yetenekliler eğitiminin felsefesi ve gerekçeleri belirlendiğinde, açıkça ifade edildiğinde birçok farklı model ve uygulamanın bölgesel farklılıklara göre düzenlenmesi ve destek birimleri aracılığıyla programlar arasındaki geçişler düzenlendiğinde ve kurumlar arası işbirliği sağlandığında emin adımlarla yol alınabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Baykoç, D. N. (2011). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Eğiten Kitap Yayınları, İstanbul.

- Bennetts, C. (2001). Fanning the aesthetic flame: Learning for life. *Gifted Education International*, 15 (3), 252-261.
- Campbell, F. A., & Ramey, C.T. (1994). Effects of early intervention on intellectual and academic achievement: A follow-up study of children from low-income families. *Child Development*, 65, 684-698.
- Clarck, C. (1997). *Özel Yetenekli Öğrencilere Eğitim Verecek Öğretmenlerin Eğitimi Seminer Notları*. 23-25 Mayıs 1997 Ankara.
- Clark, B. (2008). *Growing Up Gifted: Developing the Potential of Children at Home and at School*. (7. bas). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Croft, L. J. (2003). Teachers of the Gifted: Gifted Teachers. In Colangelo, N, Davis, G. A. (Eds.), *Handbook of Gifted Education*. (pp. 558-571). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün çocuklara sahip ailelerin eğitimi. Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı*. Haz: M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Davolos, R. A., ve Haensly, P. A. (1997). After the dust has settled: Youth reflect on their high school mentored research experience. *Rooper Review*, 19, 204-207.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı*. Pegem Yayıncılık. İstanbul.
- Dods, R. F. (1997). An action research study for the effectiveness of problem-based learning in promoting the acquisition and retention of knowledge. *Journal for the education of the gifted*, 20, 423-437.
- Elder, L. ve Paul, R. (2003). *Analytic thinking: How to take thinking apart and what to look for when you do*. Dillon Beach, CA: Foundation for Critical Thinking.
- Feldhusen, J. F. (1998). Identification and Assessment of Talented Learners. In VanTassel-Baska, J. (Ed.), *Excellence in Educating Gifted and Talented Learners* (pp. 193-211). Denver, CO: Love Publishing Company.
- Gagne, F. (2009). The Differentiated Model of Giftedness. In S. Renzulli, E. J. Gubbins, K. S. McMillen, R. D. Erkert, & C.A. Little (Eds.), *Systems and Models for Developing the Gifted and Talented* (2nd ed., pp. 165-193) Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.

- Gallagher, S. A. (1998). The road to critical thinking: The Perry scheme and meaningful differentiation. *NASP Bulletin*, 82 (595), 12-20.
- Gaultney, J. (1998). Differences in benefits from strategy use. *Journal for the Education of the Gifted*, 22 (2), 172-177
- Gibson, S., & Dembo, M. H. (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *American Psychological Association*, 76 (4), 569-682
- Gökdere, M. & Cepni, S. (2003). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Fen Öğretmenlerinin Eğitimine Yönelik bir Model Önerisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology* ,2,(3), 18.
- Gündüz, Ş. ve Odabaşı, F. (2004). Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*,3 (1).
- Harnishfeger, K. K. ve Bjorklund, D. F. (1990). Strategic and non-strategic factors in gifted children's free recall. *Contemporary Educational Psychology*, 15, 346.
- Hemmings, P. (2010). *Israeli Education Policy: How to Move Ahead in Reform*. OECD Economics Department Working Papers, No. 781, OECD Publishing.
- Johnsen, S. K. (2012). Standards in gifted education and their effects on professional competence. *Gifted Child Today*, 35, 49-57.
- Kaplan, S. N. (2009). Layering Differentiated Curricula for the Gifted and Talented, *Methods and Materials for Teaching the Gifted*, Ed. by F. A. Karnes, S. M. Bean. (Eds.), Texas: Prufrock Press, s. 107-136.
- Kuzgun, Y. (2004). Zeka ve Yetenekler. İçinde Kuzgun, Y., Deryakulu, D. (Ed.), Eğitimde Bireysel Farklılıklar (s. 13-71). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lewis, J.F. (1982). Bulldozers or chairs? Gifted students describe their ideal teachers. *Gifted Child Today*, 23, 16-19.
- Lindsey, M. (1980). *Training teachers of the gifted and talented*. Teacher College Press, New York
- Marland, S. P., Jr. (1972). *Education of the gifted and talented: Report to the Congress of the*

- United States by the U.S. Commissioner of Education and background papers submitted to the U.S. Office of Education, 2 vols.* Washington, DC: U.S. Government Printing Office. (Government Documents Y4.L 11/2: G36)
- Marland Report .(2013). Wikipedia. The Free Encyclopedia. 15.02.2013 tarihinde http://en.wikipedia.org/wiki/Marland_report adresinden alınmıştır.
- Meesook, K. (2012). Gifted Education in Korea. I. Üstün Yetenekliler Ulusal Sempozyumu, İstanbul: Koç Üniversitesi 15.02.2013 tarihinde www.ustunyeteneklilersempozyumu.org adresinden alınmıştır.
- Milgram, R. A. & Hong, E. (2009). Talent Loss in Mathematics: Causes and Solutions, *Creativity in Mathematics and the Education of Gifted Students*, Ed. by R. Leikin, A. Berman, B. Koichu, Rotterdam: Sense Publishers, s. 149-164.
- Millî Eğitim Temel Kanunu Madde. 48 (1973). “Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir.”
- Millî Eğitim Temel Kanunu Madde. 49 (1973). “Yurt içinde ve dışında daha üst öğrenim yapmak veya bilgi, görgü ve ihtisaslarını arttırmak isteyen öğretmenlerin belli şartlarla, aylıklı veya aylıksız izinli sayılmaları sağlanır; bu şartlar, milli eğitimin ihtiyaçları göz önünde tutularak, hazırlanacak yönetmelikle belirtilir”.
- Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumların Yönetici Ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik Madde. 10/b-6 (2011). Üstün yeteneklilere yönelik açılan kurumlardan öğrenci sayısı 25’e kadar olanlar için 1, 25’ten fazla olanlar için 2.
- National Association for Gifted Children and the Council for Exceptional Children. (2006). *Teacher Knowledge & Skill Standards for Gifted and Talented Education*. Web erişimi Şubat 1, 2013: [http://www.nagc.org/uploadedFiles/Information_and_Resources/NCATE_standards/final%20standards%20\(2006\).pdf](http://www.nagc.org/uploadedFiles/Information_and_Resources/NCATE_standards/final%20standards%20(2006).pdf)
- Nevo, B & Rachmel, S. (2009). Education of Gifted Children: A General Roadmap And The Case Of Israel. R. Leikin, A. Berman and B. Koichu (eds.), *Creativity in Mathematics and the Education of Gifted Students*, 243–251. Sense Publisher.ngh6
vfvvcvctfc4rfeesrxc xzsc

- Özyaprak, M. (2012). *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilere Yönelik Farklılaştırılmış Matematik Öğretiminin Erişi, Tutum ve Yaratıcılığa Etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Parke, B. N. (1992). *Challenging Gifted Students in the Regular Classroom*. ERIC Clearinghouse on Handicapped and Gifted Children Reston (ERIC Digest #E513), Va.
- Passow, A. H., & Rudnitski, R. A. (1993). *State policies regarding education of the gifted as reflected in legislation and regulation (CRS93302)*. Storrs, CT: The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.
- Persson, R. S., (2000). Survival of the fittest or the most talented? Deconstructing the myth of the musical maestro. *Journal of Secondary Gifted Education*, 12, 25-38.
- Purcell, J. H, & Eckert, R. D. (2006). *Designing Services and Programs for High Ability Learners*. California: Corwin Press.
- Reis, S. M., & Renzulli, J. S. (2009). Myth 1: The gifted and talented constitute one single homogeneous group and giftedness is a way of being that stays in the person over time and experinces. *Gifted Child Quarterly*, 53, 229-232.
- Reis, M. R. & Sullivan, E. E (2009). Characteristics of Gifted Learners: Consistenly Varied; Refreshing Diverse, *Method and Materials for Teaching the Gifted*, Ed. by F. A. Karnes, S. M. Bean, TX: Prufrock Press Inc 3-36.
- Renzulli, J. S., ve Reis, S. M. (Eds.) (2004). *Identification of Students for Gifted and Talented Programs* (Vol. 2). Thousands Oaks, CA: Corwin.
- Sak, U. (2010). *Üstün Zekâlılar: Özellikleri Tanılanmaları Eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Seeley, K. (1998). Facilitators For Talented Students. In VanTassel-Baska, J. (Ed.), *Excellence in Educating Gifted and Talented Learners* (pp. 473-489). Denver, CO: Love Publishing Company.
- Sisk, D. A. (1987). *Creative Teaching of The Gifted*. McGraw-Hill, New York
- Silverman, L. K. (1993). *The Quest for Meaning: Counseling Issues with Gifted Children and Adolescents, Counseling Gifted & Talented*. (29-51). USA: Colorado, Love publishing Company.

- Stambaugh, T., VanTassel-Baska, J. (2006). *Comprehensive Curriculum for Gifted Learners*. Boston, MA: Pearson Education, Inc.
- Sternberg, R. J., Jarvin, L., Grigorenko, E. L. (2011). *Explorations in Giftedness*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Tomlinson, C.A., Kaplan, S. N., Renzulli, J. S., Purcell, J., Leppien, J., Burns, D. (2002). *The Parallel Curriculum: A Design to Develop High Potential and Challenge High-Ability Learners*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Tomlinson, C. A. (2007). *Öğrenci Gereksinimlerine Göre Farklaştırılmış Eğitim*, İstanbul: SEV-YAY.
- Treffinger, D. J., Isakson, S. G., ve Dorval, K. B. (2000); *Creative problem solving: An introduction*. Waco, TX: Prufrock.
- Troxclair, D. A. (2000). Differentiating Instruction for gifted students in regular education social studies classes. *Rooper Review*, 22 (3), 195-198.
- Tschannen-Moran, M., Hoy, A. W., & Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68 (2), 202-248
- Van Tassel-Baska, J., Zuo, L., Avery, L. D., ve Little, C. A. (2002). A curriculum study of gifted student learning in the language arts. *Gifted Child Quarterly*, 46, 30-44.
- Van Tassel-Baska, J., & Little, C. A. (2003). *Content-based curriculum for high-ability learners*. Waco, TX: Prufrock Press.
- VanTassel-Baska, J., Johnsen, S. K. (2007). Teacher education standards for the field of gifted education: A vision of coherence for personnel preparation in the 21 st century. *Gifted Child Quarterly*, 51, 182-204.
- Volk, V. (2004). *Confidence uilding and probem solving skills: An investigation into the impact of the Future Problem Solving Program on secondary school students' sense of self-efficiacy in problem solving, in research, in teamwork, and in coping with the future*. Unpublished doctoral dissertation, University of New South Wales, Sydney, Australia.
- Webb, J.T., Meckstroth, E.A., Tolan, S.S. (1999). *Guiding The Gifted Child. A Practical Source For Parents and Teachers*. USA, Arizona: Ohio Psychology Press.
- 1982 Anayasası 42. Maddesi. "Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir" .

2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu Madde.8 (1983). “Okullarda çeşitli özür gruplarında öğrenci bulunduğu, okulların bünyesinde de özürlü öğrencilerin özelliklerine göre yardımcı derslik; aynı özür ve özellik grubuna giren öğrencilerin bulunduğu normal okullarda özel sınıflar; üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklar için de özel okul ve sınıflar açılabilir.” Resmi Gazete Yayımlanma Sayısı 18192, Düstur, Tertip, 5, Cilt: 22, Sayfa, 67.

RAPORLAŞTIRANLAR

Yrd. Doç. Dr. Serap EMİR

Yrd. Doç. Dr. Ayça KÖKSAL-KONİK

Yrd. Doç. Dr. Nihat Gürel KAHVECİ

Yrd. Doç. Dr. Marilena Z. LEANA-TAŞÇILAR

Öğr. Gör. Zehra Özlem ATALAY

Arş. Gör. Dr. Melodi ÖZYAPRAK

Arş. Gör. Uzm. Esra KANLI

Arş. Gör. Uzm. Sezen CAMCI-ERDOĞAN

Arş. Gör. Uzm. Şule GÜÇYETER

Uzm. Burcu Seher ÇALIKOĞLU

Uzm. Emine HIZLI

OTURUMLARDA NOT TUTTANLAR

Nükhet AFAT

Yasemin DERİNGÖL

Ayşin KAPLAN-SAYI

Ayşegül İŞLEKELLER-BOZCA

Yavuz YAMAN

Üzeyir OĞURLU

Başak KÖK

Mehmet Fatih VARLI

Burcu Seher ÇALIKOĞLU

Adviye Pınar KONYALIOĞLU

Emine HIZLI